

Horyzonty doradztwa rolniczego

- Internet rzeczy (IoT) w rolnictwie cyfrowym

Nauka doradztwu

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

Informacje WPR

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Dobre przykłady

- Farmy społeczne na przykładzie Irlandii
- Jak oszczędzać energię elektryczną?

strona główna

■ Internet rzeczy (IoT)
w rolnictwie cyfrowym

Internet rzeczy (IoT) w rolnictwie cyfrowym

W wyniku dynamicznie rozwijającego się postępu technologicznego, rolnictwo korzysta z szeregu najnowszych rozwiązań technicznych i technologicznych dostępnych już w branży przemysłowej. Najbardziej charakterystyczną technologią, jaka rewolucjonizuje przemysł (Przemysł 4.0), infrastrukturę miejską i szereg obszarów cywilizacji jest Internet Rzeczy (IoT – Internet of Things).

Internet Rzeczy – tworząc wielką sieć pomiarową do zbierania danych w czasie rzeczywistym dotyczących procesów produkcyjnych zachodzących w gospodarstwie - oferuje rolnikom możliwość podejmowania szybkich i skutecznych decyzji produkcyjnych oraz biznesowych.

INTERNET RZECZY (IOT) W ROLNICTWIE CYFROWYM

Monitorowanie zwierząt gospodarskich

Do sieci Internetu Rzeczy mogą być podpięte różnego rodzaju czujniki umieszczone na zwierzętach, które umożliwiają śledzenie lokalizacji zwierząt w czasie rzeczywistym, jak również wysyłanie i przechowywanie danych o ich stanie zdrowia. Na podstawie takich danych można dopasowywać program żywieniowy oraz profilaktykę zdrowotną zwierząt. Ma to również istotne znaczenie w aspekcie zapewnienia warunków dobrostanu zwierząt.

Monitorowanie warunków w szklarniach

Korzystając z czujników IoT rolnicy mają dostęp do danych dotyczących każdego aspektu mikroklimatu w budynkach szklarniowych: oświetlenia, temperatury, stanu gleby, wilgotności, poziomów CO² itp. Dane te umożliwiają rolnikom oszacowanie optymalnych ilości wody, nawozów i pestycydów potrzebnych do zastosowania w uprawach. Pozwala to na zmniejszenie wydatków na środki do produkcji oraz uzyskanie wyższych i zdrowszych plonów. Rozwiązania IoT są szczególnie przydatne w obiektach szklarniowych, które w dużym stopniu są zautomatyzowane.

Drony w chmurze

Do Internetu Rzeczy mogą być podpięte także bezzałogowe pojazdy latające zwane dronami. Dane z dronów poprzez IoT mogą być bezpośrednio przekazywane do chmury obliczeniowej, w której odpowiednie oprogramowanie dokona obróbki i analizy danych. Umieszczone na dronach urządzenia pomiarowe fotografują plantacje w świetle widzialnym, jak i niewidzialnym dla oka ludzkiego. Na podstawie tych fotografii obliczane są wskaźniki wegetacji roślin w danych obszarach, co pozwala na ocenę kondycji upraw i lokalizację miejsc wymagających interwencji.

Autonomiczne maszyny rolnicze

Z pewnością w przyszłości autonomiczne maszyny rolnicze będą

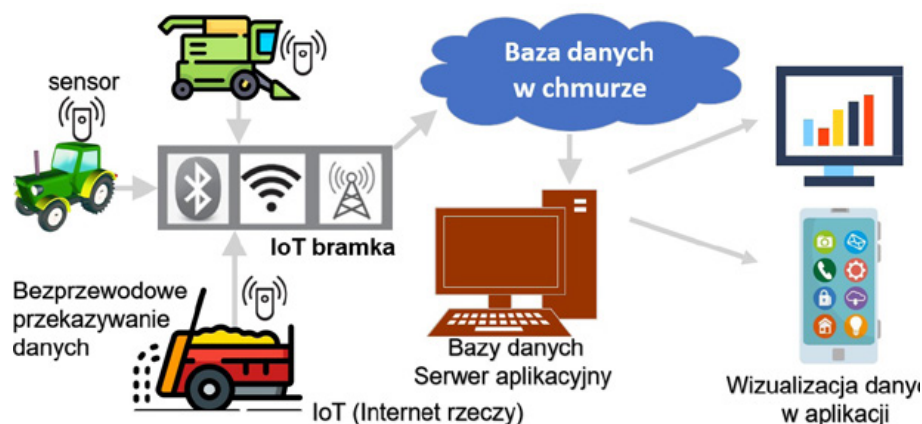

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

nawet częstym widokiem na polach. Również i one mogą być podpięte do Internetu Rzeczy, poprzez który dane z umieszczonych na nich czujnikach i kamerach mogą być przesyłane do chmury obliczeniowej, a tym samym dostępne dla użytkownika również na jego smartfonie. W ten sposób jest możliwość monitorowania pracy autonomicznej maszyny.

Rysunek 1.

Źródło: R.Bathelt, Akademia Rolnictwa Precyzyjnego, Szklarska Poręba 4-6.09.2024 r.

Schemat działania Internetu Rzeczy w Rolnictwie

MONITOROWANIE POGODY I KLIMATU

Stacje pogodowe w rolnictwie to jedno z kluczowych narzędzi wspierających nowoczesne gospodarstwa w efektywnym zarzą-

daniu uprawami i hodowlą. W dobie zmieniającego się klimatu oraz rosnącej presji na zwiększenie wydajności produkcji rolnej, precyzyjne monitorowanie warunków atmosferycznych staje się nieodzownym elementem prowadzenia gospodarstwa. Tradycyjne metody prognozowania pogody, opierające się na ogólnych danych meteorologicznych, często okazują się niewystarczające, ponieważ nie uwzględniają specyficznych warunków panujących na danym obszarze. Lokalne pomiary pozwalają na bieżąco analizować parametry pogodowe, takie jak temperatura, wilgotność, opady, prędkość i kierunek wiatru, a także nasłonecznienie czy ciśnienie atmosferyczne. Dzięki temu rolnicy mogą podejmować trafniejsze decyzje dotyczące nawadniania, nawożenia, ochrony roślin oraz planowania prac polowych, co bezpośrednio przekłada się na optymalizację plonów i redukcję strat.

Rodzaje stacji pogodowych dla rolnictwa:

1) Stacje podstawowe

Są to najprostsze stacje pogodowe, które mierzą podstawowe parametry atmosferyczne, takie jak:

- temperatura powietrza,
- wilgotność powietrza,
- opady atmosferyczne.

Są one stosunkowo tanie i łatwe w obsłudze, jednak ich funkcjonalność jest ograniczona. Są przydatne w małych gospodarstwach, gdzie podstawowe dane meteorologiczne wystarczają do podejmowania decyzji rolniczych.

2) Stacje zaawansowane

Oprócz podstawowych pomiarów, tego typu stacje mierzą także:

- siłę i kierunek wiatru,
- promieniowanie UV,
- wilgotność gleby,
- temperaturę gleby,
- punkt rosy,
- Delta T,
- wilgotność liści,
- promieniowanie globalne.

Pozwalają one na bardziej precyzyjne prognozowanie warunków wzrostu roślin oraz planowanie zabiegów agrotechnicznych. Są szczególnie polecane dla średnich i dużych gospodarstw.

3) Stacje inteligentne (IoT)

Najbardziej zaawansowane stacje pogodowe, które:

- zbierają i analizują dane w czasie rzeczywistym,
- łączą się z aplikacjami mobilnymi i komputerowymi,
- korzystają z algorytmów sztucznej inteligencji do przewidywania zagrożeń.

Są to rozwiązania dla nowoczesnych gospodarstw, które chcą zautomatyzować zarządzanie produkcją rolną i zoptymalizować swoje działania.

INTERNET RZECZY W GOSPODARSTWIE ROLNYM

Możliwości wykorzystania IoT w rolnictwie są nieograniczone. Jednakże rozważając inwestycję w inteligentne rolnictwo, na-

Stacja pogodowa w gospodarstwie rolnym.
Źródło: Pixabay

leży być świadomym pewnych wyzwań. W pierwszej kolejności rolnik musi wybrać rodzaj czujników, a tym samym rodzaj danych, jakie chce otrzymywać.

Z racji tego, że czujniki są używane w terenie, istotne znaczenie ma ich konserwacja. Nie bez znaczenia jest dobór czujników pod względem ich trwałości i sposobu utrzymania.

Same dane zebrane z czujników będą mało pomocne, jeśli rolnik nie będzie w stanie ich zrozumieć. Stąd ważną rolę pełni dobór i wybór narzędzi (oprogramowania) do analizy danych. Aplikacje rolnicze powinny być dostosowane do użytkowania w tere-

Są to rozwiązania dla nowoczesnych gospodarstw, które chcą zautomatyzować zarządzanie produkcją rolną i zoptymalizować swoje działania.

nie. Właściciel lub agronom powinien mieć dostęp do informacji również za pośrednictwem smartfonu.

Sieć IoT musi mieć też zapewniony zasięg. Połączenie bezprzewodowe między czujnikami a stacją bazową wysyłającą dane do chmury powinno być niezawodne, aby wytrzymać złe warunki pogodowe i zapewnić niezakłóconą pracę.

Kacper Mytko, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. <https://www.topagrar.pl/articles/aktualnosci-branzowe-uprawa-rolnictwo-4-0-jak-stacja-pogodowa-pomaga-w-zarzadzaniu-uprawami-2522581>

2. A. Ekielski, Jak sztuczna inteligencja może zmienić rolnictwo?, Materiały konferencyjne Dni Przedsiębiorcy Rolnego 2024, Poznań 2024r.
3. <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/maszyny-rolnicze/rolnictwo-precyzyjne/rolnictwa-4-0-w-praktyce-jak-internet-rzeczy-pomaga-rolnikom-2515864>
4. <https://www.farmer.pl/technika-rolnicza/maszyny-rolnicze/iot-w-rolnictwie-ma-byc-wart-ponad-84-mln-dolarow,140567.html>
5. <https://energiadlawni.pl/internet-rzeczy-w-zrownowazonym-rolnictwie>

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje

Choroba niebieskiego języka (Bluetongue) to choroba wirusowa przeżuwaczy, zarówno domowych (bydło, owce i kozy), jak i dzikich (także sarny, jelenie, łosie, afrykańskie antylopy, słonie, wielbłądy), a także alpak i lam. Choroba wywoływana jest przez wirusa Orbivirus (Reoviridae), a wektorem choroby są kuczmany z rodzaju *Culicoides*. Zwierzęta nie zarażają się bezpośrednio od siebie, lecz przez w/w kująco-ssące muchówki oraz poprzez krew lub nasienie. Owady pożywiając się krwią zakażonego zwierzęcia przenoszą wirusa na drugie zdrowe zwierzę, celem pożywienia się krwią tego osobnika prowadząc do zainfekowania krwi wirusem.

Bydło zakaża się znacznie częściej niż np. owce, aczkolwiek choruje rzadko. Dodatkowo przebieg choroby u bydła jest znacznie łagodniejszy niż u owiec. Najczęściej bydło przechodzi chorobę bezobjawowo (forma subkliniczna) i po przechorowaniu mogą stać się nosicielami zarazki, co prowadzi do zakażenia muchówek z rodziny kuczmanów oraz przenoszenia wirusa za ich pośrednictwem na zwierzęta zdrowe. Jednak jeżeli wystąpią objawy to przybierają postać kliniczną. Dominującym objawem klinicznym

u bydła są zmiany w obrębie błony śluzowej jamy gębowej i języka oraz skóry. Przekrwienia na błonach śluzowych jamy gębowej i języka przechodzą w pęcherze, a następnie w owrzodzenia. Natomiast na śluzawicy pęcherze zamieniają się w strupy, które mogą ulegać złuszczeniu. Obserwuje się również:

- gorączkę i osowiałość,
- zapalenie spojówek (zaczerwienione i silnie łzawiące oczy),
- obrzęknięty i siny czubek języka,
- obrzęk policzków, warg, powiek i uszu,
- ślinotok,
- nadmierne wydzielanie śliny i surowiczo – krwiste wypływy z nosa,
- opuchliznę i/lub zaczerwienienie strzyków i sromu, łuszczenie się naskórka strzyków oraz tworzenie się strupów,

**Cząsteczki wirusa obecne w
wydzielinach i wydalinach
zakażonych zwierząt nie są w
stanie zarażić innych
osobników**

Źródło: Grafika utworzona na bazie programu graficznego.
Archiwum: Katarzyna Cieślakowska, CDR/O Radom.

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Silne ślinienie.
Fot. R. v.d. Brom.

Obrzęg i owrzodzenie w jamie ustnej.
Fot. R. v.d. Brom.

- kulawizny i sztywny chód spowodowane stanami zapalnymi w mięśniach, w okolicy koronki oraz tworzywa racic,
- zmniejszoną wydajność produkcyjną i słabą kondycję u ozdrowieńców.

Warto wspomnieć, że wirus może przenikać przez łożysko prowadząc do zakażenia płodu.

Konsekwencje związane z rozwojem płodu obejmują m.in. śmierć płodów, ronienia, mumifikację płodu, a także wady genetyczne tj. wodogłowie, wady rozwojowe szkieletu, zmiany w mózgu i korze mózgu czy defekty i anomalia oczu.

Przy rozpoznaniu i postawieniu prawidłowej diagnozy bazujemy na objawach klinicznych, ale warto a nawet trzeba wykonać roz-

poznanie różnicowe z takimi chorobami jak BVD, IBR, fotosensybilizacja, głowica bydła, pryszczycza i pęcherzykowe zapalenie jamy ustnej.

Zapobieganie tej jednostce chorobowej jest dość trudne, ponieważ kontrola biologiczna wektora wirusa nie jest łatwa ze względu na zdolność do przeżywania w stanie larwalnym owadów przez okres zimy. Kolejnym powodem jest najczęściej bezobjawowy przebieg choroby u bydła, kóz i dzikich przeżuwaczy stanowiących rezerwuar wirusa. Jak już wcześniej wspomniałam najbardziej wrażliwe na zakażenie są owce, które wykazują objawy kliniczne tj.:

Osowiałość, nadmierne wydzielanie śliny i wydzielina z nosa.
Fot. E. Strous.

Zapalenie koronki i tworzywa racic.
Fot. E. Strous.

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Obrzęk, zaczerwienienie strzyków.
Fot. E. Dijkstra.

Obrzęk szyi, głowy (szczególnie wokół oczu i pyska).
Fot. E. Dijkstra.

- osowiałość oraz gorączka,
- wydzielina z nosa,
- silne ślinienie,
- obrzęk i owrzodzenie w jamie ustnej,
- obrzęk szyi, głowy (szczególnie wokół oczu i pyska),
- kulawizny wynikające z zapalenia koronki i tworzywa racic,
- obrzęk i zasinienie języka,
- trudności oddechowe,
- zapalenie spojówek,
- zmniejszona wydajność produkcyjna i słaba kondycja,
- u kotnych owiec może dochodzić do poronień lub rodzenia zdeformowanych jagniąt.

Pamiętajmy, że u owiec, tak jak u bydła może również występować postać subkliniczna zakażenia.

Zasady ochrony zwierząt:

- Nie kupować zwierząt z niewiadomego źródła,
- Zapewnić okresowe wizyty lekarza weterynarii,
- Stosować środki przeciw owadom i zwalczać je w miejscach przebywania zwierząt,
- Zgłaszać podejrzane objawy Inspekcji Weterynaryjnej. (BT - ulotka dotycząca choroby, Główny Inspektorat Weterynarii).

Właściciel chorych zwierząt jest zobowiązany je leczyć. Przy leczeniu chorych zwierząt stosuje się preparaty przeciwzapalne, przeciwbólowe, antybiotykoterapię – w przypadku wtórnych powikłań na tle zakażeń bakteryjnych, a także płynoterapię.

Choroba nie przenosi się na inne gatunki zwierząt gospodarskich i domowych oraz na ludzi, co oznacza, że mięso, mleko, wełna oraz inne produkty pochodzące od przeżuwaczy nie stanowią zagrożenia dla ludzi.

Źródło: Grafika utworzona na bazie programu graficznego.
Archiwum: Katarzyna Cieślakowska, CDR/O Radom.

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

W momencie, gdy zwierzę ma nasilone objawy kliniczne i nie reaguje na zastosowane leczenie, powiatowy lekarz weterynarii może wydać decyzję nakazującą bezzwłoczne uśmiercenie chorej sztuki oraz utylizację tuszy.

„W przypadku wydania i wykonania decyzji nakazującej zabicie zwierzęcia oraz utylizację tuszy hodowcy przysługuje odszkodowanie, o którym mowa w art. 49 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. W przypadku zakażenia wirusem BT nie ma podstaw prawnych do wydawania nakazu zabicia lub poddania ubojowi wszystkich zwierząt wrażliwych.” (prezentacja pt. Choroba niebieskiego języka, Główny Inspektorat Weterynarii, 15.01.2025).

Choroba niebieskiego języka nie wykazuje wysokiej śmiertelności u bydła, ale znacząco wpływa na ekonomiczną stronę hodowli.

Katarzyna Cieślakowska, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. Prezentacja pt. Choroba niebieskiego języka, Główny Inspektorat Weterynarii, znajdująca się na stronie <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/o-chorobie-niebieskiego-jezyka>
2. BT – ulotka dotycząca choroby, Główny Inspektorat Weterynarii
3. <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/o-chorobie-niebieskiego-jezyka>
4. Miesięcznik, Hodowla i Chów bydła nr 1/2025
5. Rebhun's Choroby bydła mlecznego, Thomas J. Divers, Simon F. Peek, Second Edition, Wrocław 2011
6. Zdjęcia pochodzą z prezentacji pt. Choroba niebieskiego języka, Główny Inspektorat Weterynarii, znajdującej się na stronie <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/o-chorobie-niebieskiego-jezyka>

Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych

Współczesne rolnictwo dynamicznie się rozwija. Rolnicy korzystają z nowoczesnych rozwiązań aby ułatwić sobie pracę i podnieść opłacalność produkcji.

Wprowadzenie nowych technologii w stosowaniu naturalnych nawozów płynnych umożliwi optymalizację procesów nawożenia, minimalizację strat składników odżywczych oraz zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko.

Precyzyjne aplikatory płynnych nawozów naturalnych

Istotna jest technika samej aplikacji nawozu naturalnego oraz szybkość wymieszania nawozu z glebą. Im szybciej gnojówka lub gnojowica zostanie wymieszana, tym lepiej. Aplikatory dogłębne pozwalają ograniczyć straty azotu nawet o 95%, ale stanowią niemały wydatek. Urządzenia te umożliwiają równomierne rozprowadzenie nawozu na polu, maksymalne wykorzystanie składników odżywczych, ograniczają emisję amoniaku oraz wydzielanie nieprzyjemnego zapachu. Specjalne redlice w aplikatorach pozwalają na precyzyjne umieszczanie nawozu bezpośrednio w glebie, co zwiększa jego dostępność dla roślin i ogranicza ryzyko spływu do wód powierzchniowych.

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

Aplikatory doglebowe

Ze względu na głębokość wprowadzania do gleby płynnego nawozu naturalnego i jego objętości można wyróżnić dwie grupy aplikatorów:

– **aplikatory doglebowe płytkie** (szczelinowe, ławkowe) wyposażone w płaskie gładkie tarcze wycinające w glebie szczeliny (nacięcia) o głębokości 4–10 cm, w które jest aplikowany nawóz; aby w jak najmniejszym stopniu uszkodzić istniejącą okrywą roślinną, z tarczami pracującymi równolegle do kierunku jazdy, w niektórych rozwiązaniach stosuje się dodatkowe rolki dociskowe zamykające wytworzoną szczelinę, wielkość aplikowanych dawek nawozu może być ograniczona pojemnością szczelin; tego rodzaju aplikatory stosowane są przede wszystkim na użytkach zielonych;

– **aplikatory doglebowe głębokie** (kultywatorowe lub talerzowe) są budowane na bazie kultywatorów o zębach sztywnych lub sprężynowych lub na bazie bron talerzowych; umożliwiają wprowadzenie gnojowicy na głębokość 10–20 cm, z jednoczesną uprawą ścierniska, pozwalając na wprowadzenie dużych dawek nawozu, straty amoniaku zredukowane są prawie do zera; dobierając odpowiednie narzędzie w jednym przejeździe (oprócz aplikacji gnojowicy) możemy uprawić ściernisko, przygotować rolę do siewu – zarówno na całej powierzchni lub tylko pasowo, lub wykonać zabieg pielenia, zalecane do stosowania na gruntach ornych.

Wprowadzenie nowoczesnych technologii w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych to krok w stronę bardziej zrównoważonego rolnictwa.

Źródło: Archiwum CDR O/Radom.

Technologie GPS, mapowanie pól

Systemy GPS w połączeniu z mapowaniem pól oraz sprzętem aplikującym umożliwiają rolnikom stosowanie zmiennych dawek nawozów płynnych w uprawach w zależności od potrzeb.

Nawożenie odbywa się na podstawie wgranej do pamięci komputera pokładowego mapy aplikacyjnej, na której są zapisane dawki nawozów dla poszczególnych stref pola.

Do tworzenia map aplikacyjnych używa się oprogramowania, które integruje:

- mapy plonów, zawierające informacje o przestrzennej zmienności plonów (na podstawie danych z czujników

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

- umieszczonych na kombajnach lub sieczkarniach),
- zasobności gleby w składniki pokarmowe,
 - informacje o właściwościach gleby (przewodność elektromagnetyczna).

Opracowane mapy oraz nawigacja GPS umożliwiają precyzyjną aplikację nawozów z dokładnością do kilku centymetrów, pozwala to na wykorzystanie maksymalnej szerokości roboczej maszyny, a także zapobiega zarówno nakładaniu się przejazdów, jak i powstawaniu pominiętych obszarów pola. Z danej technologii może skorzystać operator, ale w najnowocześniejszych maszynach są już dostępne systemy automatycznego prowadzenia.

Opracowane mapy oraz nawigacja GPS umożliwiają precyzyjną aplikację nawozów z dokładnością do kilku centymetrów.

Źródło: <https://pl.pinterest.com/pin/424323596152668855>.

Wprowadzenie nowoczesnych technologii w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych to krok w stronę bardziej zrównoważonego rolnictwa. Precyzyjne aplikatory, systemy GPS oraz innowacyjne metody przetwarzania danych pozwalają na efektywniejsze wykorzystanie dostępnych zasobów, jednocześnie minimalizując negatywny wpływ na środowisko. Rozwój tych technologii stanowi odpowiedź na wyzwania współczesnego rolnictwa, łącząc dążenie do wysokich plonów z troską o planetę.

Dorota Orlicka, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. „Gospodarska nawozowa a ochrona wód” pod redakcją dr hab. Jacek Walczak, Warszawa 2022 r.
2. <https://www.e-pole.pl/publikacje/technika/aplikatory-do-wozow-aseptycznych>
3. <https://wiescirolnicze.pl/uprawy/aplikacja-gnojowicy-jakie-rozwiazania-wybrac/>
4. <https://wpolu.pl/porada/144-rolnictwo-precyzyjne-jak-technologia-zmienia-wspolczesne-rolnictwo>
5. <https://przedsiębiorcarolny.pl/precyzyjna-aplikacja-nawozow-mineralnych/>

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.

Na początku bieżącego roku w siedzibie COBORU w Słupi Wielkiej odbyły się jak corocznie, dwa ważne posiedzenia poświęcone rejestracji nowych odmian. W dniu **16 stycznia 2025 roku** odbyło się siódme posiedzenie Komisji ds. Rejestracji Odmian Roślin Zbożowych w kadencji 2022-2025, poświęcone odmianom zbóż jarych. Pierwsze posiedzenie odbyło się w dniu 16 stycznia 2025 r., na którym Komisja pozytywnie zaopiniowała wpisanie do Krajowego Rejestru 20 odmian zbóż jarych tj.: 10 odmian jęczmienia jarego, 5 odmian pszenicy jarej, 3 odmiany pszenżyta jarego i po jednej odmianie owsa zwyczajnego i żyta jarego.

Jęczmień jary

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Antares	pastewny	DANKO Hodowla Roślin Sp. z o.o.
2.	Kamrat	pastewny	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
3.	Level	pastewny	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
4.	Magellan	pastewny	Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o.o.
5.	Nestor	pastewny	Poznańska Hodowla Roślin Sp. z o.o.
6.	Orlando	pastewny	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
7.	Robin	pastewny	IGP Polska Sp. z o.o., Sp. K
8.	KWS Imagis	browarny	KWS Lochow Polska Sp. z o.o.
9.	LG Caruso	browarny	Limagrain Polska Sp. z o.o.
10.	Sartre	browarny	Sejet Planteforaedling I/S

Owies zwyczajny

- **Belfer** (nazwa hodowlana – STH 14222) Odmiana pastewna żółtoziarnista; zgłaszający: Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR

Pszenica zwyczajna jara

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Pamiana	chlebowa (B)	Małopolska Hodowla Roślin Sp. z o.o.
2.	Pelagia	jakościowa, chlebowa (A)	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
3.	Porfiryra	jakościowa, chlebowa (A)	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
4.	Akcesja	chlebowa (B)	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
5.	Conata	chlebowa (B)	DANKO Hodowla Roślin Sp. z o.o.

Pszenżyto jare

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Lukzor	pastewny	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
2.	Mediolan	pastewny	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
3.	Meleton	pastewny	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Owies zwyczajny

- 1) **Belfer** – odmiana pastewna żółtoziarnista; zgłaszający: Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR

Żyto jare

- 2) **KWS Diamantor** – odmiana pastewna, mieszańcowa; zgłaszający: KWS Lochow Polska Sp. z o.o.

W dniu **26 lutego 2025 roku** w siedzibie COBORU w Słupi Wielkiej odbyło się ósme posiedzenie Komisji ds. Rejestracji Odmian

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Roślin Zbożowych w kadencji 2022-2025, poświęcone tym razem odmianom zbóż ozimych. Komisja pozytywnie zaopiniowała wpisanie do krajowego rejestru 39 nowych odmian zbóż ozimych tj. 22 odmiany pszenicy zwyczajnej, 8 odmian żyta, 4 odmiany pszenżyta, 3 odmiany jęczmienia oraz po jednej odmianie pszenicy orkisz i owies zwyczajny. Po posiedzeniu Komisji ds. rejestracji odmian roślin zbożowych, Dyrektor COBORU wydał m.in. postanowienie o zamiarze wpisania do krajowego rejestru następujących odmian:

Pszenica zwyczajna ozima

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Emocja	jakościowa, chlebowa (A)	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
2.	KWS Dottie	jakościowa, chlebowa (A)	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
3.	MHR Empatia	jakościowa, chlebowa (A)	Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o.
4.	Queens	jakościowa, chlebowa (A)	Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.
5.	RGT Intakt	jakościowa, chlebowa (A)	RAGT Semences Polska sp. z o.o.
6.	Shogun	jakościowa, chlebowa (A)	IGP Polska sp. z o.o. sp. k.
7.	SU Elka	jakościowa, chlebowa (A)	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
8.	SU Hyclass	jakościowa, chlebowa (A)	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
9.	Vanilia	jakościowa, chlebowa (A)	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
10.	Weigl	jakościowa, chlebowa (A)	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
11.	Atlantyda	chlebowa (B)	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
12.	Bestia	chlebowa (B)	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
13.	Capri	chlebowa (B)	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
14.	Composer	chlebowa (B)	Strube Polska sp. z o.o.
15.	Fuchur	chlebowa (B)	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
16.	Gerlach	chlebowa (B)	DSV Polska sp. z o.o.

17.	Indiana	chlebowa (B)	Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR
18.	Perseida	chlebowa (B)	Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o.
19.	RGT Reklam	chlebowa (B)	RAGT Semences Polska sp. z o.o.
20.	SU Janosik	chlebowa (B)	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
21.	SU Tammo	chlebowa (B)	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
22.	Klement	Pastewna (C)	Strube Polska sp. z o.o.

Żyto ozime

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Dańkowskie Chantal	populacyjna	DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.
2.	Farmaleo	mieszańcowa	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
3.	KWS Britor	mieszańcowa	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
4.	KWS Erebor	mieszańcowa	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
5.	KWS Valentor	mieszańcowa	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
6.	SU Einar	mieszańcowa	KWS Lochow Polska sp. z o.o.
7.	SU Fenn	mieszańcowa	Saaten-Union Polska sp. z o.o.
8.	SU Fergusson	mieszańcowa	Saaten-Union Polska sp. z o.o.

Pszenżyto ozime

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	Trimobe	pastewny	IGP Polska sp. z o.o. sp. k.
2.	RGT Comebac	pastewny	RAGT Semences Polska sp. z o.o.
3.	Rugiro	pastewny	Syngenta Polska sp. z o.o.
4.	Provato	pastewny	IGP Polska sp. z o.o. sp. k.

W przypadku poniższych odmian jęczmienia ozimego postanowienia o zamiarze wpisu do Krajowego rejestru zostaną wydane dopiero po uzyskaniu pozytywnego wyniku badania OWT w sezonie wegetacyjnym 2024/2025:

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Jęczmień ozimy

Lp.	Odmiana	Typ odmiany	Zgłaszający
1.	SY Cheviot	wielorzędowa, pastewna	Syngenta Polska sp. z o.o.
2.	Loretta	wielorzędowa, pastewna	DSV Polska sp. z o.o.
3.	KWS Mysteris	wielorzędowa, pastewna	KWS Lochow Polska sp. z o.o.

Pszenica orkisz ozima

1) **Galicja** – zgłaszający: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Owies zwyczajny ozimy

2) **Edzio** odmiana pastewna; zgłaszający: Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Państwowy Instytut Badawczy

Dzięki funkcjonowaniu PDO i rekomendacji odmian, rolnicy i użytkownicy odmian mają dostęp do wiarygodnej i obiektywnej informacji o odmianach w najważniejszych gatunkach roślin uprawnych.

Źródło: Tomasz Stachowicz, CDR/O Radom.

Odmiany te następnie trafią do badań i doświadczeń prowadzonych w ramach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego w poszczególnych województwach, a najlepsze z nich mogą otrzymać rekomendacje i zostać wpisane na „Listy odmian zalecanych do uprawy na obszarze województwa”. Dzięki funkcjonowaniu PDO i rekomendacji odmian, rolnicy i użytkownicy odmian mają dostęp do wiarygodnej i obiektywnej informacji o odmianach w najważniejszych gatunkach roślin uprawnych. Rekomendacja również pośrednio przyczynia się do poprawy konkurencyjności polskiej hodowli roślin, rodzimego nasiennictwa i rolnictwa.

Tomasz Stachowicz, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie danych COBORU.

Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

System rolnictwa ekologicznego jest ukierunkowany na ochronę środowiska i klimatu, poprzez utrzymywanie długotrwałej żyzności gleby oraz wykorzystanie wysokiego poziomu różnorodności genetycznej. Produkcja ekologiczna to zrównoważony system zarządzania, który opiera się na prowadzeniu produkcji zwierzęcej dostosowanej do lokalnych warunków i powiązanej z grun-

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Buhaj rasy polskiej czerwono-białej Robust.

Źródło: MCB Krasne

Ogier sokólski.

Fot. G. Polak.

tami rolnymi. Rolnictwo ekologiczne w Polsce rozwija się niezbyt intensywnie, jednakże jest to rozwój stały. Liczba gospodarstw ekologicznych na przełomie ostatnich 5 lat wzrosła z 20 144 w 2019 do 23 995 w 2023 roku. Wzrost ten świadczy o rosnącym zainteresowaniu produktami ekologicznymi oraz świadomości konsumenckiej. Co właściwie oznacza pojęcie „produkt ekologiczny”? Dla większości osób zapytanych w gronie znajomych bądź w internecie usłyszeć można określenie w/w stwierdzenia kilkoma synonimami słów: „zdrowy”, „tradycyjny”, „naturalny”, „bezpieczny”. Takimi są właśnie produkty ekologiczne. Aby produkt mógł być uznany za ekologiczny, rolnika czeka szereg przepisów prawnych, by mógł w pełni legalnie nazywać tak swoje produkty. Aktualnym dokumentem regulującym przepisy prawne dla rolnictwa ekologicznego jest *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007*

– obowiązuje od 1 stycznia 2022 r. oraz akty wykonawcze i delegowane wydane na podstawie tego rozporządzenia. Ponadto producentów ekologicznych obowiązuje również *Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej oraz rozporządzenia wykonawcze do ustawy*. Produkcja ekologiczna łączy się z pozytywnym oddziaływaniem na środowisko, racjonalnym i zrównoważonym gospodarowaniem przy wykorzystaniu naturalnych procesów, nie zapominając o zapewnieniu podwyższonego dobrostanu zwierząt hodowlanych. Zwierzęta jakie są utrzymywane w gospodarstwach ekologicznych osiągają niższą wydajność, niż w systemie konwencjonalnym. W celu zmniejszenia nakładów finansowych oraz możliwości korzystania z zasobów gospodarstwa idealnie nadają się tu zwierzęta ras rodzimych. Rasy zachowawcze zwierząt charakteryzują się dużą odpornością i bardzo dobrą zdrowotnością, lekkimi porodami oraz mają wyższy wskaźnik płodności. Dodatkowo produkty takie jak: mięso, jaja czy mleko charakteryzują się wysokością jakości. Najważniejszą cechą zwierząt ras zachowawczych jest długowieczność oraz umiejętność przystosowania się ich do trudnych warunków środowiskowych oraz ubogich zasobów paszowych, co stwarza możliwości zagospodarowania i chronienia obszarów o dużych walorach krajobrazowych.

Bioróżnorodność zwierząt hodowlanych stanowi istotny element zrównoważonego rozwoju produkcji rolnej i terenów wiejskich. Jest ona ściśle powiązana z głównym celem polityki rolnej Unii Europejskiej, która dąży do ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów genetycznych w rolnictwie.

strona główna

- Choroba niebieskiego języka – najważniejsze informacje
- Nowe technologie w stosowaniu płynnych nawozów naturalnych
- Nowe odmiany zbóż jarych i ozimych wpisanych do Krajowego rejestru w 2024 r.
- Wykorzystanie ras zachowawczych zwierząt w gospodarstwach ekologicznych

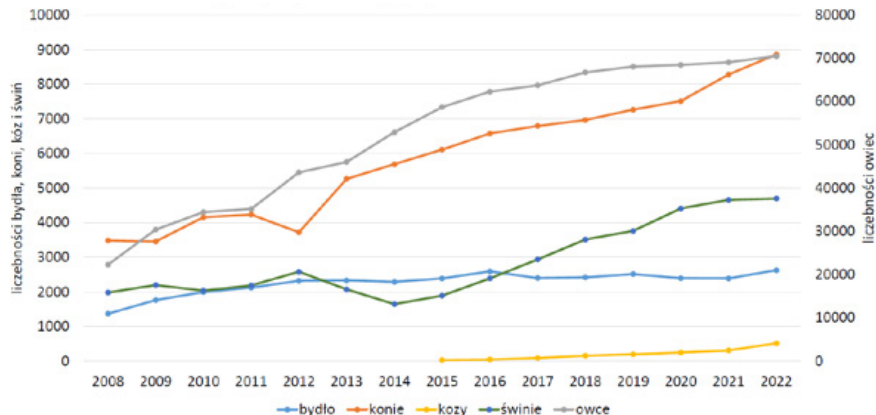

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Wykres 1.

Zmiany liczebności bydła, koni, owiec, kóz i świń objętych programami ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w latach 2008-2022

Źródło: IZ Balice, 2023 r.

W Polsce programami ochrony objęte jest: 7 ras koni, 4 rasy bydła, 17 ras owiec, 3 rasy kóz, 3 rasy świń, 37 ras/rodów/linii drobiu grzebiącego i wodnego oraz zwierząt futerkowych i pszczoł. Dla pierwszych 34 ras w ramach *interwencji 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie* rolnicy mogą uzyskać dodatkowe wsparcie finansowe. Poszczególne kampanie, pokazują zwiększone zainteresowanie wśród beneficjentów utrzymywaniem ras zachowawczych w swoich gospodarstwach, co możemy zaobserwować na poniższym wykresie.

Dodatkowo rolnicy utrzymujący rasy zachowawcze w swoich gospodarstwach mogą starać się o możliwość uzyskania certyfikacji marką **RASA RODZIMA**, której celem jest promocja produktów

pochodzących od tych zwierząt. Głównym celem wykorzystywania logo dla producentów ras rodzimych jest upowszechnienie i podniesienie świadomości społeczeństwa na temat roli i znaczenia ras rodzimych jako ważnej części naszego dziedzictwa narodowego. Poprzez promocję produktu ras rodzimych podkreślamy znaczenie polskich ras rodzimych, ich wartość historyczną, społeczno-kulturową, rolę jaką odgrywają w odnowie środowiska i krajobrazu oraz nieoceniony potencjał jaki stanowi ich zasób genetyczny. Równocześnie poprzez nowe logo wskazujemy produkty o wyższej wartości odżywczej i prozdrowotnej. Będzie ono mogło być stosowane dla wszystkich rodzajów produktów (tusze, mięso i jego przetwory, mleko i jego przetwory, jaja, miód, wełna, skóry, itp.) od zwierząt objętych koordynowanymi przez Instytut Zootechniki Programami Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich.

Martyna Wójcicka, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. „Certyfikacja marką RASA RODZIMA” <https://ksb.izoo.krakow.pl/site/certification>
2. „Album zwierząt gospodarskich objętych w Polsce programami ochrony zasobów genetycznych”, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy
3. „Rodzime rasy zwierząt a rolnictwo ekologiczne w Polsce”, Karolina Szulc, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
4. MRiRW, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rolnictwo-ekologiczne2>
5. MRiRW, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/interwencje-rolno-srodowiskowo-klimatyczne>

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR
-

Płatności bezpośrednie w 2025 r.

Od 15 marca 2025 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa rozpoczęła nabór wniosków o przyznanie płatności. Wnioski są przyjmowane w formie elektronicznej za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus dostępnej na Platformie Usług Elektronicznych ARiMR.

W aplikacji eWniosekPlus każdy rolnik może złożyć wniosek o przyznanie płatności na rok 2025 wraz z wymaganymi załącznikami. Rolnik, który w roku poprzednim składał wniosek o przyznanie płatności będzie miał przygotowany wniosek ROBOCZY na podstawie wniosku z 2024 roku.

W artykule przedstawiono informacje na temat płatności o jakie może ubiegać się rolnik oraz zmian, jakie w 2025 roku zostały wprowadzone w zakresie realizacji ekoschematów i warunkowości.

Rodzaje płatności w 2025 roku

W ramach interwencji w formie płatności bezpośrednich rolnik może ubiegać się o następujące formy wsparcia:

- 1) Podstawowe wsparcie dochodów (PWD) i płatność redystrybucyjną (RED),
- 2) Płatność dla małych gospodarstw,
- 3) Uzupełniającą płatność podstawową (UPP),

- 4) Płatność niezwiązaną do tytoniu,
- 5) Płatność dla młodych rolników (MRO),
- 6) Płatność do upraw,
- 7) Schematy na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt (ekoschematy),
- 8) Płatności do zwierząt.

Ponadto, z wnioskiem o przyznanie pomocy rolnik może otrzymać następujące płatności lub premie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich:

- 1) Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej – zobowiązania kontynuacyjne w ramach PROW 2014-2020,
- 2) Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne - zobowiązania w ramach WPR 2023-2027,
- 3) Płatności ekologiczne – zobowiązania w ramach WPR 2023-2027,
- 4) Pomoc na zalesianie (PROW 2007-2013),
- 5) Premię pielęgnacyjną i premię zalesieniową (PROW 2014-2020),
- 6) Premię z tytułu zadrzewień (PROW 2014-2020),
- 7) Premię pielęgnacyjną i zalesieniową do gruntów z sukcesją naturalną (WPR 2023 – 2027),

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR
-

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

- 8) Premię z tytułu systemów rolno-leśnych (WPR 2023-2027),
- 9) Premię pielęgnacyjnej i zalesieniowej (WPR 2023-2027),
- 10) Premię z tytułu zadrzewień (WPR 2023-2027),
- 11) Premię pielęgnacyjną zalesieniową do gruntów z sukcesją naturalną (WPR 2023-2027).

Terminy składania wniosków

Wniosek o przyznanie płatności w 2025 roku składa się w terminie od 15 marca do 15 maja br.

Wniosek może zostać złożony także w terminie 25 dni kalendarzowych po terminie składania wniosków, z tym że w takim przypadku na rolnika nakłada się karę w wysokości 1% danej płatności za każdy dzień opóźnienia, nie licząc dni ustawowo wolnych od pracy oraz sobót. W 2025 roku ostatnim dniem na złożenie wniosku będzie 9 czerwca 2025 r.

Wniosek złożony po 9 czerwca 2025 r. nie będzie rozpatrywany.

Zmiany do wniosku można dokonać do 9 czerwca 2025 r., z tym że złożenie zmiany do wniosku po 2 czerwca 2025 r. skutkuje pomniejszeniem płatności o 1% za każdy dzień roboczy opóźnienia.

Zmiana do wniosku może polegać na dodaniu nowych działek referencyjnych lub działek rolnych (wraz z wymaganymi dla nich załącznikami) do uprzednio złożonego wniosku o przyznanie danej płatności lub dostosowaniu działek zadeklarowanych we wniosku o przyznanie płatności do stanu faktycznego.

Jeżeli od 2 czerwca do 9 czerwca 2025 r., rolnik po raz pierwszy

deklaruje nową interwencję (po raz pierwszy zaznacza checkbox wskazujący, że ubiega się o nowe płatności, które nie były wskazane we wniosku o przyznanie płatności), **taką deklarację traktuje się jak złożenie nowego wniosku** dla tej interwencji (zastosowane będzie zmniejszenie płatności).

Zmiany związane z wycofaniem części płatności lub zastępowaniem zwierząt mogą być składane w terminie późniejszym, przy czym w zakresie wycofania z płatności części wniosku jest to możliwe do dnia wydania decyzji lub daty poinformowania o zamiarze przeprowadzenia kontroli na miejscu lub – w przypadku braku informacji o takim zamiarze – do dnia przeprowadzenia kontroli na miejscu.

W przypadku, gdy ARiMR poinformowała rolnika o nieprawidłowościach wykrytych w ramach kontroli administracyjnych lub systemu monitorowania obszarów, zmiany do wniosku o przyznanie płatności, z wyjątkiem płatności w ramach PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013, zgodnie z art. 60 ust. 2 ustawy o Planie Strategicznym, można złożyć także do 15 września 2025 r.

Zmiany w zasadach przyznawania płatności w 2025 roku

GAEC 2 Ochrona terenów podmokłych i torfowisk

Obowiązek wyznaczenia obszarów, które byłyby objęte normą GAEC 2 wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r.

Szacuje się, że powierzchnia terenów objętych normą GAEC 2 w Polsce wyniesie ok. 146 tys. ha.

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Zmiany do wniosku można dokonać do 9 czerwca 2025 r., z tym że złożenie zmiany do wniosku po 2 czerwca 2025 r. skutkuje pomniejszeniem płatności o 1% za każdy dzień roboczy opóźnienia.

Do wyznaczenia map mokradeł nietorfowych objętych GAEC 2 wykorzystano dane o położeniu mokradeł i terenów podmokłych znajdujących się w bazie danych BDOT10K (Baza Danych Obiektów Topograficznych) prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, zawierającej przestrzenną lokalizację obiektów topograficznych oraz badania terenowe.

Dane na ten temat terenów objętych normą GAEC 2 dostępne są na stronie internetowej: <https://gaec2.iung.pl/>

Zgodnie z zapisami PS WPR norma GAEC 2 obowiązuje od 1 stycznia 2025 r. i w przypadku TUZ polega na:

- zakazie przekształcania lub zaorywania (dopuszcza się wykonanie zabiegu renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy

gleby i podsiewu nie częściej niż raz na 4 lata);

- zakazie wydobywania torfu;
- zakazie budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu.

Natomiast na gruntach ornych norma GAEC wprowadza:

- zakaz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu;
- zakaz orania, z wyłączeniem możliwości płytkiej uprawy gleby do głębokości 15 cm;
- zakaz wydobywania torfu.

Warunkowość społeczna

Od 2025 r. warunkowość społeczna jest **obowiązkowa** dla wszystkich państw członkowskich UE i polega na uzależnieniu wysokości wsparcia od przestrzegania wybranych krajowych przepisów z zakresu prawa pracy oraz zasad BHP.

Mechanizmem warunkowości społecznej objęci zostaną rolnicy, którzy wnioskuje o przyznanie:

- a) płatności bezpośrednich, w tym: podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności związanych z produkcją oraz płatności w ramach ekoschematów (w tym dobrostanowej),
- b) płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych WPR 2023-2027, płatności ekologicznych WPR 2023-2027 lub premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych,
- c) płatności ONW.

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

W przypadku, gdy o przyznanie płatności występuje pracodawca lub osoba, na rzecz której jest świadczona praca przez osoby fizyczne, należy w zakładce: WNIOSEK w sekcji: Warunkowość społeczna zaznaczyć checkbox: „Jestem pracodawcą zatrudniającym pracowników na podstawie umowy o pracę albo przedsiębiorcą/inną jednostką organizacyjną, na rzecz którego jest świadczona praca przez osoby fizyczne, w tym przez osoby wykonujące na własny rachunek działalność gospodarczą, bez względu na podstawę świadczenia tej pracy”. Weryfikację spełnienia wymogów w ramach warunkowości społecznej przeprowadza Państwowa Inspekcja Pracy (PIP).

PIP będzie wykonywała typowanie podmiotów do kontroli na podstawie historii kontroli tych podmiotów, wpływających skarg oraz przyjętych priorytetów kontrolnych PIP na dany rok oraz na podstawie danych ARiMR.

W czasie kontroli inspektor PIP poczyni ustalenia, co do przestrzegania przez rolnika przepisów krajowych dotyczących prawa pracy oraz zasad BHP, w zakresie określonym w Załączniku IV rozporządzenia 2021/2115.

Kontrolami objęci zostaną jedynie rolnicy, którzy już dotychczas byli kontrolowani przez PIP, tj.:

- pracodawcy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu pracy lub
- nie będący pracodawcami:
 - przedsiębiorcy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców albo

– inne jednostki organizacyjne – na rzecz których jest świadczona praca przez osoby fizyczne, w tym przez osoby wykonujące na własny rachunek działalność gospodarczą, bez względu na podstawę świadczenia tej pracy.

Ekoschematy

W 2025 roku wprowadzono następujące zmiany:

- 1) Dodano **nowy ekoschemat**: Stosowanie materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany,
- 2) Rozszerzono zakres wsparcia w ramach obecnego ekoschematu Biologiczna ochrona upraw o **płatność za stosowanie nawozowych produktów mikrobiologicznych** oraz zmieniono nazwę ekoschematu na „Biologiczna uprawa”,
- 3) Rozszerzono zakres wsparcia w ramach ekoschematu „Grunty wyłączone z produkcji” o nowo utworzone elementy krajobrazu,
- 4) Ustanowiono odrębne stawki płatności dla grup upraw w ramach ekoschematu „Integrowana Produkcja Roślin”,
- 5) Rozszerzono obszar wdrażania w ekoschemacie Retencjonowanie wody o grunty znajdujące się na obszarze objętym normą GAEC 2 (Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych),
- 6) Zmniejszono liczbę punktów w ekoschemacie „Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi” w ramach praktyk: „Uproszczone systemy uprawy” - 3 pkt oraz „Wymieszanie słomy z glebą” – 1 pkt. ,
- 7) **Wprowadzono limit powierzchni – 300 ha** dla ekoschematu

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

tów obszarowych za wyjątkiem ekoschematu retencyjnego oraz ekoschematu „Biologiczna uprawa” lub „Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi” jako warunku ubiegania się o ekoschemat „Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany”,

8) Ograniczono możliwości realizacji ekoschematów tzn. do tej samej powierzchni, w tym samym roku, mogą być przyznane płatności w ramach nie więcej niż dwóch ekoschematów lub praktyk lub wariantów.

Łukasz Bocheński, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. *Prezentacja płatności bezpośrednie i obszarowe II filaru WPR w kampanii 2025 r. opracowanej przez Departament Płatności Bezpośrednich Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi*
2. *Informacji zamieszczonych na stronach internetowych:*
3. *Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/kampania-2025>*
4. *Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa <https://www.gov.pl/web/arimr/ewniosekplus-system>*

Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027

W ostatnich latach w polskim i unijnym rolnictwie zachodzi wiele niekorzystnych zjawisk związanych z wymianą pokoleń osób prowadzących gospodarstwa rolne. Wieś bardzo się starzeje, a młodych rolników ciągle ubywa. W Unii Europejskiej rolnicy do 40 roku życia stanowią zaledwie 11% osób prowadzących gospodarstwa rolne. Niepokojące są również dane, które dotyczą pozostałe grup wiekowych. Okazuje się, iż około 60% osób prowadzących swoje gospodarstwa są już w wieku powyżej 55 lat. Średni wiek rolnika w Unii Europejskiej to 57 lat.

W Polsce statystyki te przedstawiają się nieco korzystniej, gdyż rolnicy w wieku do 40 lat stanowią około 21%. Chociaż ostatnie obserwacje wskazują, iż coraz mniej młodych mieszkańców wsi jest zainteresowanych przejmowaniem gospodarstw od swoich rodziców.

Tendencje te ma zmienić wsparcie dla młodych rolników w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej 2023 – 2027.

W przeprowadzonych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dwóch naborach wniosków w ramach działania „Premie dla młodych rolników” w 2023 i 2024 roku zostało złożonych 3.918 i 3.008 wniosków. Stosunkowo niskie

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

zainteresowanie prawdopodobnie wynika z wysokich kryteriów określonych w „Regulaminie ...” oraz rozpoczynającego się coraz mniejszego zainteresowania potencjalnych beneficjentów.

W ostatnich latach w polskim i unijnym rolnictwie zachodzi wiele niekorzystnych zjawisk związanych z wymianą pokoleń osób prowadzących gospodarstwa rolne. Wieś bardzo się starzeje, a młodych rolników ciągle ubywa.

Kolejny nabór wniosków zgodnie z ogłoszonym harmonogramem zaplanowano przeprowadzić w terminie **02 czerwca – 31 lipca 2025 roku z budżetem około 810,81 mln zł.**

Szczegółowe warunki przyznania pomocy w 2025 roku zostaną określone w „Regulaminie naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.11 Premie dla młodych rolników”.

Dla przypomnienia najważniejsze kryteria i wymogi związane z uzyskaniem wsparcia.

- 1) w dniu złożenia wniosku beneficjent ma ukończone 18 lat i ma nie więcej niż 40 lat (nieukończone 41 lat),
- 2) rozpoczyna prowadzenie działalności rolniczej nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia wniosku albo nie rozpoczął jeszcze prowadzenia działalności rolniczej:
 - w chwili składania wniosku posiada całe gospodarstwo lub jego część i prowadzi działalność rolniczą nie dłużej niż 24 miesiące przed złożeniem wniosku,
 - w chwili składania wniosku nie posiada jeszcze gospodarstwa, ale musi je utworzyć w ciągu 12 miesięcy od podpisania umowy o wsparcie. Stosowne dokumenty załącza do wniosku o płatność (WOP) 1 raty,
 - powyższe zobowiązania dotyczą również **małżonka wnioskodawcy**, który w trakcie trwania małżeństwa lub przed jego zawarciem nie rozpoczął prowadzenia działalności rolniczej wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed dniem złożenia przez wnioskodawcę WOPP,
- 3) posiada numer identyfikacyjny nadany w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności,
- 4) posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe lub umiejętności przydatne do prowadzenia działalności rolniczej

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

w gospodarstwie jako kierujący albo zobowiąże się do ich uzupełnienia, z wyłączeniem stażu pracy,

- w okresie 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy,
- rozpoczyna uzupełnianie kwalifikacji (wykształcenie) najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia przyznania pomocy. Stosowne zaświadczenie dołącza do WOP 1 raty,

5) załącza biznesplan, spełniający warunki określone w „Regulaminie naboru wniosków” oraz zobowiąże się do zrealizowania tego biznesplanu w terminie nie dłuższym niż 3 pełne lata kalendarzowe następujące po roku wyjściowym niezależnie od daty zawarcia umowy.

Wymogi dotyczące przejmowanego gospodarstwa

- 1) beneficjent ma powierzchnię UR równą co najmniej powierzchni minimalnej lub wielkość ekonomiczną równą co najmniej 15 000 euro; powierzchnia UR tego gospodarstwa nie może przekraczać 300 ha, a jego wielkość ekonomiczna 150 000 euro,
 - UR uwzględnione we wniosku to grunty stanowiące własność lub współwłasność małżeńską, użytkowane wieczysto, dzierżawy z ZWRSP lub JST, wspólnot gruntowych dzierżawy długoterminowe, dzierżawy ustne (jeśli przyznano jednolitą płatność obszarową),
- 2) beneficjent ma powierzchnię UR stanowiących przedmiot wyłącznej własności beneficjenta lub małżeńskiej wspólności majątkowej, użytkowania wieczystego lub wyłącznej lub wspólnej z małżonkiem dzierżawy z ZWRSP lub od JST, rów-

ną co najmniej **50% powierzchni minimalnej**, – pod warunkiem osiągnięcia wielkości ekonomicznej na poziomie co najmniej 15.000 euro,

3) minimalna powierzchnia tworzonego gospodarstwa (w 2025 roku):

Lp.	Województwo	Średnia powierzchnia w 2024 r (ha)	Wymagana minimalna powierzchnia (ha)	Dopuszczalne pomniejszenie powierzchni (ha)
1	Dolnośląskie	18,60	Średnia krajowa 11,59	50% wymaganej powierzchni minimalnej UR oraz: – stanowią własność lub współwłasność małżeńską, – użytkowanie wieczyste, – dzierżawa z ZWRSP lub JST, – wielkość ekonomiczna wynosi co najmniej 15.000 E
2	Kujawsko – pomorskie	17,66		
3	Lubuskie	23,67		
4	Opolskie	20,13		
5	Podlaskie	12,96		
6	Pomorskie	20,64		
7	Warmińsko - ma-zurskie	24,14		
8	Wielkopolskie	14,77		
9	Zachodnio – pomorskie	33,50		
10	Lubelskie	8,34	Średnia wojewódzka	
11	Łódzkie	8,25		
12	Małopolskie	4,36		
13	Mazowieckie	9,05		
14	Podkarpackie	5,21		
15	Śląskie	8,60		
16	Świętokrzyskie	6,13		

Kwota pomocy, o którą można się ubiegać

- 1) Pomoc przyznaje się w formie płatności ryczałtowej (pre-mii) w kwocie **200.000 zł**
- 2) Pomoc jest wypłacana beneficjentowi w dwóch ratach:

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

- a. pierwsza rata wynosi 70% kwoty przyznanej pomocy, tj. 140.000 zł,
- b. druga rata wynosi 30% kwoty pomocy, tj. 60.000 zł.

Przedmiot naboru wniosków o przyznanie pomocy

- 1) Pomoc przyznaje się na rozpoczynanie i rozwój działalności rolniczej w gospodarstwie przez młodych rolników w zakresie wytwarzania **nieprzetworzonych produktów rolnych lub przygotowania do sprzedaży** przetworzonych produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.
- 2) W ramach interwencji będą wspierane inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne zrealizowane **od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy**,
 - na te inwestycje muszą przeznaczyć co najmniej 70% kwoty uzyskanego wsparcia tj. minimum **140.000 zł (netto)**,
 - **nie są wspierane inwestycje, polegające na dokonaniu zakupów od małżonka beneficjenta, wstępnego lub zstępnego beneficjenta ani wstępnego lub zstępnego małżonka beneficjenta.**
- 3) W ramach inwestycji w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, uwzględnia się przede wszystkim następujące kategorie inwestycji:
 - inwestycje budowlane, zakup nieruchomości rolnych, zakup stada podstawowego zwierząt gospodarskich, inwestycje w nasadzenia trwałe w sadach i na plantacjach wieloletnich, zakup nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia, sprzętu, zakup wartości niematerialnych i prawnych,

- pamiętajmy, iż kosztami kwalifikowalnymi nie mogą być inwestycje w zakresie zwierząt futerkowych (z wyłączeniem królików), roślin energetycznych i niektórych działów specjalnych.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa i dalsze zobowiązania

Wielkość ekonomiczną gospodarstwa ustala się w oparciu o:

- uprawy prowadzone w roku składania wniosku o przyznanie pomocy – produkcja roślinna,
- stan średnioroczny stada w roku składania wniosku – produkcja zwierzęca.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa, którą beneficjent wykazuje w biznesplanie i osiąga najpóźniej w ciągu 12 miesięcy od podpisania umowy oraz w okresie docelowym (3 lata od roku wyjściowego), powinna wynosić:

Lp.	Wielkość ekonomiczna (SO) wyjściowa	Wielkość ekonomiczna (SO) docelowa
1	poniżej 15.000 euro	wzrost do co najmniej 19.500 euro
2	pow. 15.000 – 25.000 euro	wzrost o co najmniej 30%
3	pow. 25.000 – 50.000 euro	wzrost o co najmniej 20%
4	pow. 50.000 – 150.000 euro	wzrost o co najmniej 15%
5	pow. 100.000 euro	wzrost co najmniej o 10%

Pamiętajmy to bardzo ważny wymóg, którego spełnienie jest związane z podjęciem poważnych decyzji. Zaplanowane kierunki powinny być dostosowane do realnych zasobów gospodarstwa i rzeczywistych potrzeb jego rozwoju. Zobowiązania te będziemy realizować przez 5 lat od wypłaty I raty (okres zobowiązania celem).

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Kryteria wyboru operacji

To kolejny bardzo istotny element, który warunkuje możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe. Pamiętajmy, iż wniosek będzie rozpatrywany jeśli uzyskamy **minimum 7 punktów**. W przeciwnym wypadku wniosek pozostaje bez rozpatrzenia.

Powierzchnia użytków rolnych

Minimalna powierzchnia gospodarstwa	Jaką powierzchnię musi mieć gospodarstwo	Obliczenie ilości punktów	Moje punkty
Obowiązuje średnia krajowa – 11,59 ha	Średnia wielkość (ha) w danym województwie	$L = W \times (Pb - P\acute{S}) / P\acute{S}$ $W = 3,1$ $P\acute{S}$ – średnia w wojew. (ha)	
Obowiązuje średnia wojewódzka	Co najmniej średnia krajowa (11, 59 ha)	$W \times (Pb - P\acute{S}) / P\acute{S}$ $W = 3,4$ $P\acute{S}$ – średnia krajowa (ha)	

Pb – powierzchnia mojego gospodarstwa w ha

Kwalifikacje zawodowe

Kwalifikacje zawodowe	Maksymalna ilość punktów	Moje punkty
Stopień naukowy	4	
Wyższe rolnicze, wyższe nierolnicze + 3 lata stażu lub studium podyplomowe	4	
Średnie rolnicze	4	
Zasadnicze rolnicze	3	
Wykwalifikowany robotnik + 3 lata stażu	2	
Średnie nierolnicze + 4 lata stażu	1	

Dla sprawdzenia poprawności proszę się zapoznać ze szczegółami określonymi w „Regulaminie”.

Uczestnictwo w systemach jakości

System jakości	Maksymalna ilość punktów	Moje punkty
Unijne systemy jakości: - Rolnictwo ekologiczne (co najmniej 50% powierzchni) - inne unijne systemy jakości	4 2	
Krajowe systemy jakości: - Integrowana produkcja - Jakość tradycja - QAFP (Tuszki i elementy z kurczaka i indyka) - OAFP (Kulinarne mięso wieprzowe) - QAFP (Wędliny) - QMP	Po 1 punkcie za każdy system (maksymalnie 5 pkt)	

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa w roku wyjściowym

Wielkość ekonomiczna w Euro	Przeliczenie	Moje punkty
$Wb =$	$L = 0,00015 \times Wb - 2,925$	

Punkty mogą być przyznane, jeśli wielkość ekonomiczna mojego gospodarstwa w okresie wyjściowym osiąga co najmniej **19.500 Euro**.

Prowadzenie produkcji zwierzęcej

Całkowita wielkość ekonomiczna	Wielkość ekonomiczna z produkcji zwierzęcej (co najmniej 50%)	Ilość punktów	Moje punkty
Moja SO -		2	

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Dotychczasowa aktywność zawodowa

Aktywność zawodowa	Ilość punktów	Moje punkty
Jestem domownikiem, bezrobotnym, uczniem w systemie dziennym, studentem na studiach stacjonarnym	1	

Przejmowania gospodarstwa w całości

Wyszczególnienie	Ilość punktów	Moje punkty
Przyjmuję cała gospodarstwo	4	

Różnica wieku pomiędzy przekazującym i młodym rolnikiem

Różnica wieku (w latach)	Ilość punktów	
Powyżej 15 – 25	3	
Powyżej 25	5	

UWAGA – według propozycji ujętej w nowych „Wytycznych ...” punkty mogą być naliczane niezależnie od tego czy przekazujemy całe gospodarstwo czy jego część.

MOJA POZYCJA W UBIEGANIU SIĘ O WSPARCIE FINANSOWE

Minimalna ilość punktów	Moje punkty
7	

Składanie wniosku o płatność

1) Wniosek o płatność I raty: (składamy w terminie 12 miesięcy od podpisania umowy) i załączniki:

- dokumenty potwierdzające utworzenie gospodarstwa, które określiliśmy w biznesplanie (nie dotyczy beneficjentów,

Dofinansowane przez
Unię Europejską

[tytuł projektu do uzupełnienia]

LOGO
DODATKOWE

- k którzy posiadali już gospodarstwo w chwili składania WOPP),
- umowa na korzystanie z kompleksowej usługi doradczej dla młodych rolników realizowanej przez odr,
 - prowadzenie rachunkowości i ewidencji przychodów i rozchodów – wydruk z rozpoczętej ewidencji lub zaświadczenie o prowadzeniu książki rachunkowej objętej FADN,
 - zaświadczenie o rozpoczęciu nauki (jeśli nie posiadałem odpowiednich kwalifikacji w chwili składania WOPP).

2) Wniosek o płatność II rata (I kwartał roku następującego po roku docelowym – maksymalnie 3 lata od roku wyjściowego określonego we WOPP) i załączniki:

- faktury lub dokumenty o równoważnej wartości dowodowej,
- potwierdzenie skorzystania z usługi doradczej,
- potwierdzenie uzupełnienia kwalifikacji zawodowych (jeśli dotyczy),
- inne dokumenty, w tym nowość o konieczności umieszczenia plakatu informującego o korzystaniu ze wsparcia finansowego (wzór określono w Księdze Wizualizacji PS 2023-2027 umieszczonej na stronie MRiRW).

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

DODATKOWE WAŻNE INFORMACJE.

- 1) Beneficjent nie ma obowiązku podlegania ubezpieczeniu w KRUS (jak było w PROW 2014-2020),
- 2) Ma obowiązek korzystania z „Usługi doradczej dla młodych rolników” – umowę z ODR dołączamy do WOP 1 raty,
- 3) Musi prowadzić **ewidencję prowadzenia przychodów i rozchodów**:
 - FADN – załącza zaświadczenie z odr do 1 WOP,
 - ewidencja na podstawie NOE – wydruk z rozpoczęcia jej prowadzenia do WOP 1 raty,
 - dokumentami potwierdzającymi przychody są faktury VAT, RR, umowy sprzedaży z potwierdzeniem płatności, wydruku z kasy fiskalnej,
 - przychody z działalności rolniczej z gospodarstwa muszą stanowić co najmniej 60% ogólnych przychodów (jeśli są dodatkowe przychody spoza gospodarstwa),
- 4) W regulaminie określono również, w jakich przypadkach beneficjent jest zobowiązany do złożenia zmian i sporządzenia aneksu do zawartej umowy,
- 5) Beneficjent jest zobowiązany do spełnienia wszystkich wymogów przez okres 5 lat od wypłaty 1 raty (okres zobowiązania celem OZC), tj.:
 - a. prowadzenie gospodarstwa jako kierujący,
 - b. utrzymywanie w gospodarstwie wymaganej wielkości ekonomicznej (SO),
 - c. utrzymywanie nabytych środków trwałych,

- d. przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 60%,
- e. realizacja zadań, za które przyznano punkty (produkcja zwierzęca, systemy jakości),
- f. prowadzenie rachunkowości i ewidencji przychodów i kosztów,

Szczegółowe informacje na temat wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR na lata 2023 – 2027 znajdują się w „Regulaminie”, który będzie udostępniony na stronie Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa po ogłoszeniu naboru wniosków.

Bolesław Pieczyński, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. Załącznik do ogłoszenia Prezesa ARiMR z dnia 13.09.2024 r. w sprawie średniej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie w 2024 roku,
2. Projekt „Wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.11 Premie dla młodych rolników”.

strona główna

■ Płatności bezpośrednie w 2025 r.

■ Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027

■ Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027

■ Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027

W ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) na lata 2023-2027, interwencje odgrywają kluczową rolę w modernizacji i rozwoju rolnictwa oraz obszarów wiejskich. Umożliwiają one rolnikom realizację inwestycji, zwiększenie efektywności produkcji oraz dostosowanie gospodarstw do zmieniających się uwarunkowań rynkowych. Skorzystanie z tych środków wymaga jednak spełnienia określonych zobowiązań, niezbędnych do prawidłowego rozliczenia projektu i uniknięcia sankcji. Dlatego tak istotne jest, aby beneficjenci byli świadomi zarówno swoich obowiązków, jak i konsekwencji ich niewypełnienia.

Każda interwencja w ramach PS WPR wiąże się z określonymi zobowiązaniami, których beneficjenci muszą bezwzględnie przestrzegać. W niniejszym artykule omówiono zobowiązania i sankcje beneficjentów w ramach trzech wybranych interwencji: *Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność*, *Rozwój małych gospodarstw* oraz *Premie dla młodych rolników*. Przedstawiono również sposoby unikania sankcji wynikających z nieprawidłowej realizacji projektów. Świadomość tych zasad oraz ich konsekwentne wdrażanie pozwala nie tylko

skutecznie realizować inwestycje, ale również minimalizować ryzyko utraty środków finansowych.

Poniżej przedstawiono wybrane interwencje i sankcje oraz zobowiązania, jakie muszą spełnić beneficjenci.

Tabela 1.

Zobowiązania i sankcje w ramach wybranych interwencji PS WPR na lata 2023-2027

Interwencja	Zobowiązania	Sankcje
I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność	a) prowadzenie działalności przez min. 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej, b) prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów oraz zdarzeń o charakterze niefinansowym, c) osiągnięcie wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) o min. 10% w ciągu 5 lat od dnia przyznania pomocy, d) wykazywanie rocznych (z pełnych lat kalendarzowych) przychodów ze sprzedaży produktów ekologicznych z gospodarstwa nie mniejszych niż 45 tys. zł, w przypadku gdy beneficjent otrzymał pomoc w obszarze B.	a) zwrot całości wypłaconej kwoty pomocy w przypadku zaprzestanie prowadzenia działalności podlega, b) zwrot w wysokości 3% wartości wsparcia za każdy rok nieprowadzenia ewidencji, c) zwrotowi podlega całość wypłaconej kwoty pomocy, d) zwrot wysokości 5% pomocy za każdy rok nierealizowania zobowiązania.
I.10.5 Rozwój małych gospodarstw	a) prowadzenie działalności przez min. 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy, a jeśli okres ten upłynie wcześniej niż okres 5 lat - liczony od dnia wypłaty pierwszej raty	a) zwrot pomocy w kwocie odpowiadającej 20% kwoty wypłaconej pomocy za każdy rok kalendarzowy nieprowadzenia tej działalności w przypadku

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

	pomocy do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, b) prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów, c) wzrost wartości sprzedaży brutto o min. 30% względem przychodu bazowego.	zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, którego dotyczyła operacja , b) zwrot w wysokości 3% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok, w którym nie prowadzono tej ewidencji, c) zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy w przypadku, gdy beneficjent nie osiągnięto w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie co najmniej o 30% (w stosunku do przychodu bazowego), przy czym nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WoPP¹ , • zwrot 20% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy, w którym nie został utrzymany poziom przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie.
I.11 Premie dla młodych rolników	a) prowadzenie działalności przez min. 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, b) wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa i utrzymanie co najmniej minimalnego jej wzrostu do dnia upływu	a) zwrot całości wypłaconej kwoty pomocy w przypadku zaprzestania prowadzenia działalności, b) odmowa wypłaty drugiej raty pomocy, proporcjonalny zwrot wypłaconej kwoty pierwszej raty pomocy

	5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, c) prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów, d) osiągnięcie w roku docelowym co najmniej 60–procentowy udział przychodów uzyskiwanych w związku z prowadzoną w gospodarstwie działalnością rolniczą we wszystkich swoich przychodach i utrzymał taki poziom przychodów do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.	w przypadku, gdy nie osiągnięto w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wielkości ekonomicznej, • zwrot 10% wypłaconej kwoty pomocy, za każdy rok kalendarzowy, w którym nie utrzymano ww. poziomu. zaplanowanego poziomu wzrostu wielkości ekonomicznej - c) odmowa wypłaty drugiej raty pomocy, zwrot 3% kwoty wypłaconej pomocy za każdy rok, w którym nie
--	--	--

¹ Wniosek o Przyznanie Pomocy

		prowadzono rachunkowości rolniczej, d) odmowa wypłaty drugiej raty pomocy, proporcjonalny zwrot wypłaconej kwoty pierwszej raty pomocy w przypadku, gdy nie osiągnięto w wyniku realizacji biznesplanu wymaganych przychodów, • zwrot 10% wypłaconej kwoty pomocy, za każdy rok kalendarzowy, w którym nie utrzymano zaplanowanego poziomu przychodów.
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach PS dla WPR 2023-2027. Wybrane zobowiązania i sankcje.

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Ścisła współpraca pomiędzy rolnikiem i doradcą, dokładne zapoznanie się z warunkami umowy przed przystąpieniem do programu oraz terminowa realizacja zobowiązań pozwalają nie tylko uniknąć sankcji, ale również skutecznie wykorzystać dostępne środki wsparcia.

Pełen katalog zobowiązań i sankcji znajduje się w wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej oraz umowie o przyznanie pomocy. Niedopełnienie ww. zobowiązań może skutkować konsekwencjami finansowymi, a w skrajnych przypadkach koniecznością zwrotu części, a nawet całości otrzymanej pomocy.

Jak widać, każda interwencja wiąże się z koniecznością przestrzegania określonych zobowiązań, aby uniknąć nieprzyjemnych niespodzianek (sankcji), należy zwrócić szczególną uwagę na kilka kluczowych aspektów:

- przed przystąpieniem do realizacji interwencji, z doradcą rolniczym należy dokładnie przeanalizować wymagania i zobowiązania z nią związane. Upewnić się, że wszystkie warunki są jasne i możliwe do spełnienia;
- prowadzić regularnie i dokładnie ewidencję przychodów i rozchodów;
- przestrzegać ustalonych terminów realizacji inwestycji oraz składania wymaganych dokumentów;
- utrzymać trwałość inwestycji i wymagane prowadzenie działalności przez określony czas (np. minimum 5 lat);
- na bieżąco upewniać się, że realizacja inwestycji, zobowiązań idą zgodnie z zatwierdzonym biznesplanem oraz podpisaną umową o przyznanie pomocy;
- monitorować i regularnie sprawdzać wskaźniki efektywności, czy zostaną osiągnięte założone cele wskaźnikowe, takie jak np. wzrost sprzedaży i wielkości ekonomicznej;
- unikać tworzenia sztucznych warunków mających na celu spełnienie kryteriów kwalifikowalności;
- konsultować się z ARiMR i doradcą rolniczym na bieżąco w zakresie aktualnych wymogów i ewentualnych zmian w przepisach, aby uniknąć błędów interpretacyjnych.

Ponadto, szczególną uwagę należy zwrócić na zobowiązania, za które zostały przyznane punkty np. ukończenie szkolenia, przystąpienie do grupy producentów rolnych, itp. Jeżeli beneficjent bez przyznania punktów za to kryterium nie uzyskałby minimalnej liczby punktów wymaganych do uzyskania pomocy oraz jego operacja nie zmieściłaby się w limicie środków w ramach nabo-

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

ru wniosków o przyznanie pomocy, w którym ubiegał się o pomoc – zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy.

Ścisła współpraca pomiędzy rolnikiem i doradcą, dokładnie zapoznanie się z warunkami umowy przed przystąpieniem do programu oraz terminowa realizacja zobowiązań pozwalają nie tylko uniknąć sankcji, ale również skutecznie wykorzystać dostępne środki wsparcia. Kluczowe jest zatem, aby rolnicy i doradcy podchodzili do tych zobowiązań odpowiedzialnie i z należytą starannością. Zrozumienie i akceptacja wszystkich zobowiązań oraz potencjalnych sankcji pozwala na świadome podjęcie decyzji o realizacji danej interwencji. Pamiętajmy, że niewiedza nie zwalnia z obowiązku przestrzegania zasad a odpowiedzialność za realizację inwestycji spoczywa na beneficjencie.

Oskar Wysocki, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) - Warszawa, 29 grudnia 2023 r.
2. Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.11 Premie dla młodych rolników - Warszawa, 03 czerwca 2024 r.
3. Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.5 Rozwój małych gospodarstw - Warszawa, 17 października 2024 r.

Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Od 24 października 2024 r. do 22 listopada 2024 r. indywidualni i zrzeszeni hodowcy pszczół po raz kolejny mogli się ubiegać o przyznanie pomocy w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Nabór ten był już trzecim realizowanym dla tego sektora przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i drugim obejmującym wszystkie 7 interwencji. Warto wiedzieć o kilku istotnych zmianach. Podstawowa dotyczy informowania o posiadanych pniach pszczelich – trzeba będzie podać ich liczbę, aktualną na dzień składania wniosku.

Czy wsparcie sektora pszczelarskiego w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest konieczne? Pszczelarstwo odgrywa kluczową rolę w rolnictwie i ekosystemach, przyczyniając się do zapylania roślin oraz produkcji miodu i innych produktów pszczelich. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 wprowadziła szereg interwencji mających na celu wsparcie sektora pszczelarskiego. Pojawia się pytanie, czy tego typu działania są konieczne i czy rzeczywiście przyczyniają się do rozwoju pszczelarstwa. W artykule przedstawiono argumenty zarówno za, jak i przeciw takim formom pomocy.

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Argumenty za wsparciem sektora pszczelarskiego

Pierwszym argumentem przemawiającym za koniecznością wsparcia pszczelarzy jest ich kluczowa rola w rolnictwie. Pszczoły odpowiadają za zapylanie około 70% roślin uprawnych, co bezpośrednio wpływa na jakość i ilość plonów.

Interwencja I.6.1, czyli podnoszenie poziomu wiedzy pszczelarskiej, pozwalają pszczelarzom lepiej zarządzać pasiekami, dbać o zdrowie pszczół i zwiększać efektywność produkcji.

To dofinansowanie skierowane jest do zrzeszeń pszczelarskich oraz jednostek doradztwa rolniczego. Wsparcie obejmuje organizację szkoleń dotyczących m.in. prowadzenia gospodarki pasiecznej, chorób pszczół, pożytków i produktów pszczelich. Koszty kwalifikowalne zostały w tym przypadku szczegółowo określone, a refundacji podlegać może nawet 100 proc. poniesionych wydatków netto.

Kolejnym istotnym aspektem jest modernizacja gospodarstw pasiecznych.

Interwencja I.6.2 umożliwia zakup nowoczesnego sprzętu pszczelarskiego, co poprawia wydajność oraz jakość pozyskiwanego miodu i innych produktów pszczelich. Inwestowanie w nowoczesne technologie pozwala na bardziej efektywne zarządzanie pasieką oraz zmniejszenie strat spowodowanych chorobami czy zmianami klimatycznymi.

Wnioski o przyznanie pomocy finansowej można składać na realizację operacji polegających na zakupie nowego sprzętu pszcze-

Pszczoły odpowiadają za zapylanie około 70% roślin uprawnych, co bezpośrednio wpływa na jakość i ilość plonów.

Fot: Marian Głowacki, CDR/O Radom.

larskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej:

- miodarek,
- odstojników,
- dekrystalizatorów,
- stołów do odsklepiania plastrów,
- suszarek do suszenia obnóży pyłkowych,
- topiarek do wosku,
- urządzeń do kremowania miodu,
- refraktometrów,
- wózków ręcznych do transportu uli,
- wialni do pyłku,

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

Pszczelarstwo odgrywa kluczową rolę w rolnictwie i ekosystemach, przyczyniając się do zapylania roślin oraz produkcji miodu i innych produktów pszczelich.

Fot: Marian Głowacki, CDR/O Radom.

- uli lub ich elementów,
- krat odгородowych i innych izolatorów ramkowych,
- urządzeń do omiatania pszczół,
- poławiaczy pyłku,
- sprzętu do pozyskiwania pierzgi,
- wag pasiecznych,
- ramek ulowych,
- kamer cyfrowych/fotopułapek.

Nie można także pominąć kwestii zdrowia pszczół. Jednym z największych zagrożeń dla pszczelarstwa jest warroza, która powoduje masowe ginięcie rodzin pszczelich.

Interwencja I.6.3 dotycząca walki z warrozą poprzez refundację środków leczniczych pomaga w ograniczeniu strat i zapewnia lepsze warunki do prowadzenia pasiek.

O to wsparcie na rzecz hodowców pszczół mogą się starać wyłącznie organizacje pszczelarskie. Przeznaczenie pieniędzy to zakup produktów leczniczych do walki z warrozą, zawierających substancje czynne wymienione w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 również w przypadku pasiek, których właściciele posiadają certyfikat produkcji ekologicznej, o której mowa w art. 35 ust. 1 tego rozporządzenia. W tym przypadku zwrotowi podlega do 90% kosztów netto.

Wnioski o przyznanie pomocy w ramach **Interwencji I.6.4 - ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrownej** mogą składać wyłącznie indywidualni pszczelarze. Realizowane z dofinansowaniem operacje muszą obejmować zakup nowego sprzętu, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki wędrownej m.in. wag pasiecznych czy przyczep do przewozu uli. I w tym przypadku zmieniła się wysokość refundacji pomocy – jest to nie maksymalnie 60%, a do 50% kosztów netto. Natomiast limit wsparcia ustala się na podstawie wielkości gospodarstwa pszczelarskiego. 150 zł na jeden posiadany pień pszczeli otrzyma hodowca, który ma ich od 25 do 149. Tych pszczelarzy, którzy mają co najmniej 150 pni, obowiązuje stawka w wysokości 200 zł. Jednak w sumie nie mogą oni otrzymać więcej niż 40 tys. zł. Także w tym przypadku priorytetowo są traktowani młodzi pszczelarze, którzy muszą spełniać te same warunki, co

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

- Płatności bezpośrednie w 2025 r.
- Wsparcie młodych rolników w ramach PS WPR 2023-2027
- Zobowiązania i sankcje beneficjentów interwencji PS WPR 2023-2027
- Wsparcie pszczelarstwa w ramach PS WPR

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

beneficjenci interwencji „Inwestycje, wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych”.

Interwencja I.6.5 – pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół.

O dofinansowanie mogą się ubiegać organizacje pszczelarskie w imieniu pszczelarzy. Wsparciem objęty jest zakup: matek pszczelich z linii hodowlanych, dla których prowadzone są księgi lub rejestry; odкладów lub pakietów pszczelich z matkami pochodzącymi z linii hodowlanych; odкладów lub pakietów pszczelich od producentów, którzy uzyskali rekomendację związków lub zrzeszeń pszczelarzy. Jeśli chodzi o tę interwencję, refundacji podlega do 70% kosztów netto, a maksymalna kwota pomocy na beneficjenta to 10 tys. zł.

Ostatnim, ale równie ważnym argumentem, jest wspieranie badań naukowych oraz analiz jakości miodu. **Interwencja I.6.6 – wsparcie naukowo-badawcze:** wnioski o przyznanie tej pomocy mogą składać jednostki naukowo-badawcze, zajmujące się tematyką pszczelarską. Dofinansowanie obejmuje prace poświęcone zdrowiu pszczół, jakości produktów pszczelich i innowacjom w gospodarce pasiecznej. Wsparcie jest udzielane do wysokości limitu, który nie może przekroczyć 80 tys. zł na pojedynczego beneficjenta i jest przyznawane w formie refundacji do 100% kosztów netto.

Interwencja I.6.7 – wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miodów odmianowych: Beneficjentami ostatniej pomocy mogą być wyłącznie indywidualni pszczelarze, a wsparcie przeznaczone jest na zakup analiz fizyko-chemicznych

oraz pyłkowej miodu, określonych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 października 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań w zakresie jakości handlowej miodu (Dz. U. z 2003 r. Nr 181 poz. 1773, z późn. zm.). Jeśli chodzi o liczby i kwoty, to refundacji podlega do 90% kosztów, a limit to 10 tys. zł. Wsparcie umożliwi prowadzenie badań nad zdrowiem pszczół i jakością produktów pszczelich, co pozwala na wprowadzanie innowacji i skuteczniejsze metody ochrony pasiek.

Wnioski

Podsumowując, wsparcie sektora pszczelarskiego w ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 jest istotnym narzędziem wspomagającym rozwój pszczelarstwa. Pomaga w modernizacji pasiek, zwalczaniu chorób pszczół oraz podnoszeniu jakości miodu. Jednakże, należy dążyć do równomiernego rozdziału środków oraz unikać nadmiernej zależności pszczelarzy od pomocy państwowej. Wsparcie powinno być przede wszystkim ukierunkowane na edukację i rozwój technologii, co pozwoli na długofalowy i zrównoważony rozwój sektora pszczelarskiego.

Marian Głowacki, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. <https://www.gov.pl/web/arimr/wsparcie-dla-pszczelarzy-z-ps-wpr-2023-2027--nabory-od-24-pazdziernika-do-22-listopada-2024-r>
2. <https://www.ksowplus.pl/rolnictwo-i-produkcja-rolna/aktualnosc/wsparcie-dla-pszczelarstwa-wkrotce-start-naboru>

strona główna

- Farmy społeczne na przykładzie Irlandii
- Jak oszczędzać energię elektryczną?

Farmy społeczne na przykładzie Irlandii

Rolnictwo społeczne jest innowacyjnym nurtem przedsiębiorczości coraz bardziej popularnym zarówno w Europie, jak i wielu państwach na świecie. Gospodarstwa pełniące funkcje społeczne łączą produkcję rolną i leśną ze świadczeniem różnego rodzaju usług społecznych. Bazę dla usług rolnictwa społecznego stanowią: unikatowa infrastruktura techniczna gospodarstwa wiejskiego, produkcja rolnicza i zajęcia gospodarskie, umiejętności i doświadczenie rolników, wartości rodziny wiejskiej oraz miejscowa tradycja i kultura.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie zorganizowało w dniach 22-26 września 2024 r. wyjazd studyjny do Irlandii nt.: „Dobre praktyki funkcjonowania gospodarstw społecznych w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland” realizowany w ramach operacji pn. „Współpraca sieciowa w rolnictwie społecznym” z Planu Operacyjnego KSOW na lata 2024-2025.

W wyjeździe wzięło udział 20 uczestników, przedstawicieli podmiotów zajmujących się tematyką rozwoju rolnictwa społecznego w Polsce. Celem wyjazdu było zapoznanie z dobrymi praktykami funkcjonowania gospodarstw społecznych w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland. Operacja

stanowi kontynuację dotychczasowych działań Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie w zakresie budowania potencjału doradztwa rolniczego do wdrożenia rolnictwa społecznego w Polsce.

W ramach realizacji wyjazdu przeprowadzone zostało spotkanie z przedstawicielem Leitrim Development Company, koordynatorem krajowej sieci rolnictwa społecznego w Irlandii Social Farming Ireland. W trakcie wizyty omówiony został system prawno-instytucjonalny i założenia organizacyjne funkcjonowania gospodarstw społecznych w Irlandii. Wizyty w gospodarstwach rolnych prezentowały przykłady

Wizyta w Social Farming Ireland – Leitrim Development Company, Drumshanbo Co. Leitrim.
Fot. Klaudia Kieljan, CDR/O Kraków.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIEHORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

■ Farmy społeczne na przykładzie Irlandii

■ Jak oszczędzać energię elektryczną?

funkcjonowania gospodarstw społecznych w Social Farming Irleand świadczących usługi opiekuńcze, pedagogiczne, integracji i włączenia społecznego, wspomagające reedukację, terapię i rehabilitację.

Social Farming Ireland (SFI) to krajowy projekt finansowany przez Departament ds. Rolnictwa, Żywności i Morza (DAFM) oraz Fundusz CEDRA. Jest kierowany przez Leitrim Development Company z siedzibą w Drumshanbo. Co. Leitrim. SFI wspiera rozwój krajowej sieci gospodarstw społecznych we współpracy z innymi lokalnymi firmami: West Limerick Resources Ltd. South West Mayo Development Co. (zachód), Waterford LEADER Partnership Co. i Leitrim Development Co., gdzie znajdują się regionalni urzędnicy ds. rozwoju gospodarstw społecznych.

Social Farming Irleand współpracuje z rolnikami zainteresowanymi prowadzeniem usług społecznych dostarczając bezpłatnie wszelkiego rodzaju wsparcia, szkoleń i na-

rzędzi umożliwiających gospodarstwom prowadzenie działalności bezpiecznie i skutecznie. SFI uruchamia i realizuje cały proces organizacji pobytu osób wymagających wsparcia w gospodarstwie społecznym. Organizuje wydarzenia promujące i upowszechniające rolnictwo społeczne na poziomie regionalnym i krajowym, w tym wśród sektora zdrowia i opieki.

Regionalne ośrodki SFI są źródłem wsparcia dla społecznych

rolników, podopiecznych, organizacji, członków rodzin i osób ich wspierających we wszystkich sprawach związanych z funkcjonowaniem farm społecznych. Regionalni specjaliści rozwijają i wdrażają najlepsze praktyki i procedury w zakresie rolnictwa społecznego, które umożliwiają bezpieczne i zrównoważone prowadzenie gospodarstw społecznych.

Rolnicy społeczni skupieni w sieci SFI są rozlokowani w całym kraju i oferują uczestnikom wiele różnych aktywności rolniczych. Gospodarstwa te nie są wyspecjalizowane, są to zwykłe gospodarstwa aktywne rolniczo, różniące się znacznie pod względem wielkości i aktywności – od 1 akrowych jednostek ogrodniczych do 7 akrowej farmy mlecznej. Jednak większość z nich to małe lub średnie gospodarstwa, które nie prowadzą intensywnej ani

Wizytaw Social Farming Irleand – Leitrim Development Company, Drumshanbo Co. Leitrim.
Fot. Klaudia Kieljan, CDR/O Kraków.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

- Farmy społeczne na przykładzie Irlandii
- Jak oszczędzać energię elektryczną?

Oferta różnych aktywności wspierających w gospodarstwie społecznym w Mount Allen Co. Roscommon.

Fot. Klaudia Kieljan, CDR/O Kraków.

wysoce zmechanizowanej działalności. Gospodarstwa zajmują się hodowlą bydła, koni (w tym jeździectwem), owiec, kóz, uprawą ziemi, leśnictwem i innymi. Większość z nich to mieszane gospodarstwa rolne, oferujące szeroki wachlarz potencjalnych zajęć dla uczestników i możliwość zaspokojenia szeregu preferencji i zainteresowań.

Gospodarstwa Social Farming Ireland biorą udział w szczegółowym procesie szkoleniowym w celu zapewnienia wsparcia na swoich farmach. Uczestniczą w programie szkoleniowo-edukacyjnym w zakresie rolnictwa socjalnego w Irlandii, a regionalni

specjaliści wspierają organizację pobytu uczestników w gospodarstwach przed i podczas okresu jego trwania.

Rolnictwo społeczne daje możliwość zróżnicowania zdolności do generowania dochodów w gospodarstwie i gospodarce wiejskiej. Źródła finansowania i regulacje dotyczące płatności są bardzo różne, ale istnieją potencjalne możliwości osiągnięcia pewnego poziomu dochodów z działalności społecznej gospodarstwa. Jednak wiele rodzin rolniczych i organizacji angażuje się w rolnictwo społeczne z powodów terapeutycznych i holistycznych, a nie ekonomicznych. Rolnicy zaangażowani w rolnictwo społeczne mówią o własnej zwiększonej świadomości na temat potrzeb i możliwości osób ze szczególnymi potrzebami.

Na stronie <https://www.socialfarmingireland.ie/our-farms/> można zobaczyć mapę z lokalizacją farm społecznych Social Farming Ireland.

Jak działa rolnictwo społeczne w Irlandii?

- Uczestnicy zazwyczaj przyjeżdżają do gospodarstwa społecznego na jeden dzień w tygodniu przez okres od ośmiu do dwudziestu czterech tygodni. Gospodarstwa społeczne w Irlandii nie świadczą usług opieki całodobowej dla osób ze specjalnymi potrzebami, do tego dedykowane są społeczności specjalizujące się w świadczeniu usług całodobowej opieki.
- Zazwyczaj w każdym dniu pobytu w gospodarstwie społecznym uczestniczy od dwóch do czterech uczestników. W zależności od potrzeb niektórym towarzyszy personel pomocniczy, podczas gdy inni przyjeżdżają niezależnie.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

■ Farmy społeczne na przykładzie Irlandii

■ Jak oszczędzać energię elektryczną?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

- Większość rolników oferuje usługi społeczne przez jeden do dwóch dni w tygodniu. Ważne jest, aby gospodarstwo było aktywnym gospodarstwem rolnym i oferowało różne aktywności rolnicze dostosowane do potrzeb uczestników.
- Social Farming Ireland współpracuje z gospodarstwem społecznym, uczestnikami oraz każdym, kto ich wspiera, aby zorganizować wszystkie aspekty związane z działalnością społeczną gospodarstwa. Rolnicy społeczni otrzymują wynagrodzenie za cenne wsparcie, jakiego udzielają w swoich gospodarstwach, zwykle w wysokości stawki dziennej pokrywającej koszty pobytu uczestnika.

Przykłady aktywności wykonywanych przez uczestników w gospodarstwie społecznym:

- sprawdzanie inwentarza,
- karmienie zwierząt,
- układanie legowisk dla zwierząt,
- sianie nasion, odchwaszczanie lub podlewanie roślin,
- spacerowanie,
- prace na podniesionych grządkach,
- zamykanie i mycie podwórka,
- rąbanie drewna,
- robienie przetworów,
- spotkanie się z sąsiadami i rodziną,
- robienie zakupów,
- picie herbaty i rozmowy w kuchni rolniczej.

Z usług gospodarstw społecznych korzysta wiele różnych osób, w tym osoby z niepełnosprawnością intelektualną, sensorycz-

ną i fizyczną, osoby z chorobą psychiczną, osoby długotrwale bezrobotne, młodzi ludzie doświadczający wyzwań w życiu, uchodźcy i osoby doświadczające bezdomności lub zmagające się z problemami uzależnień, osoby z demencją i osoby starsze.

Do gospodarstw społecznych kierowane są osoby potrzebujące z różnych instytucji i organizacji opieki (w tym Health Service Executive – odpowiednik polskiego NFZ) poprzez system Social Farming Ireland zapewniając finansowanie pobytu uczestnika na farmie. Social Farming Ireland zajmuje się całym procesem organizacji pobytu uczestnika na farmie.

W wyjeździe wzięło udział 20 uczestników, przedstawicieli podmiotów zajmujących się tematyką rozwoju rolnictwa społecznego w Polsce.

Fot. Klaudia Kieljan, CDR/O Kraków.

strona główna

- Farmy społeczne na przykładzie Irlandii
- Jak oszczędzać energię elektryczną?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Jak zostać gospodarstwem społecznym w Irlandii?

Chcąc oferować usługi społeczne, gospodarstwo musi zgłosić ten fakt w biurze Social Farming Ireland. Wszyscy aspirujący rolnicy społeczni muszą ukończyć trzydniowe szkolenie praktyczne, zapewniane przez Social Farming Ireland. Obejmuje ono elementy online i stacjonarne, a także naukę praktyczną od osób prowadzących farmy społeczne. Jest ono bezpłatne i zwykle planowane raz w roku. W kolejnym etapie regionalny specjalista odwiedza farmę w celu sprawdzenia potencjału społecznego gospodarstwa. Proces rozwoju gospodarstwa społecznego jest następnie kontynuowany z udziałem regionalnych specjalistów i obejmuje kluczowe elementy, takie jak mentoring w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa w gospodarstwie, szkolenie w zakresie analizy ryzyka i zagrożeń, które mogą spowodować obrażenia u ludzi oraz ich zapobiegania oraz weryfikację ubezpieczenia.

Social Farming Ireland zapewnia szeroki zakres usług, które wspierają rozwój rolnictwa społecznego na szczeblu krajowym. Zapewnia szkolenia i wsparcie rozwojowe dla rolników społecznych, współpracuje z opieką zdrowotną, społeczną i innymi organizacjami, aby aktywować miejsca pracy w gospodarstwach w całym kraju i ułatwiać dobre zarządzanie finansowe i operacyjne dla rolnictwa społecznego. Prowadzi również badania nad najlepszymi praktykami i promuje wartości rolnictwa społecznego na szczeblu krajowym.

W latach 2018-2020 w ramach Social Farming Ireland realizowany był międzynarodowy projekt SoEngage finansowany w pro-

gramu Erasmus+ KA2 Partnerstwo Strategiczne w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Partnerami projektu była Polska, Niemcy, Irlandia, Rumunia, Hiszpania i Wielka Brytania. Celem projektu było opracowanie szkoleń wspierających rolników w angażowaniu się w rolnictwo społeczne na rzecz korzyści ekonomicznych i zrównoważonego rozwoju gospodarstwa oraz społeczności wiejskiej. Efekty projektu, również w języku polskim, dostępne są na stronie <https://www.soengage.eu/>.

Klaudia Kieljan, CDR Oddział w Krakowie

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Operacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Jak oszczędzać energię elektryczną?

Energia elektryczna wykorzystywana jest niemal we wszystkich aspektach naszego życia. Nie tylko ułatwia nam codzienne czynności, ale jest również niezbędna do właściwego funkcjonowania przemysłu i gospodarstw domowych. Produkcja i użytkowanie energii elektrycznej nie pozostają bez wpływu na środowisko naturalne, dlatego powinniśmy dołożyć wszelkich starań, aby unikać jej niepotrzebnego zużycia.

Jak oszczędzać energię w domu?

Oszczędzanie energii elektrycznej dotyczy każdego z nas. To nie rozwiązania systemowe, ale przede wszystkim codzienne domowe nawyki są kluczowe w procesie budowania świadomości nt. konieczności oszczędzania energii elektrycznej. Jakie kroki możemy podjąć w tym zakresie w naszych domach?

- 1) Wyłącz urządzenia pobierające prąd (telewizor, komputer, ładowarka, radio), jeżeli w danym momencie z nich nie korzystasz.
- 2) Wyłączaj światło w pomieszczeniu, jeżeli w nim aktualnie nie przebywasz.
- 3) Przed zakupem urządzeń domowych (np. pralka, lodówka) sprawdzaj, czy mają najwyższą klasę energetyczną.

- 4) Nie korzystaj z dodatkowego oświetlenia sztucznego, jeżeli oświetlenie dzienne/naturalne jest wystarczające.
- 5) Gdy konieczne jest oświetlenie sztuczne, korzystaj z punktowego oświetlenia, zamiast ogólnego (np. lampa przy biurku zamiast całościowego oświetlenia pokoju).
- 6) Wymień żarówki na energooszczędne.
- 7) Uruchamiaj pralkę i zmywarkę tylko wtedy, kiedy są pełne. Wybieraj programy eko.
- 8) W miarę możliwości przesunij czynności wymagające zużycia energii na czas poza porannym i wieczornym szczytem zapotrzebowania na energię.
- 9) Staraj się sprawnie wyjmować produkty z lodówki.
- 10) W czajniku elektrycznym gotuj tylko tyle wody, ile w danym momencie potrzebujesz.
- 11) Skorzystaj z programów wsparcia, np. Mój Prąd i Moja Energia, w ramach których możesz otrzymać dofinansowanie do własnej instalacji OZE.
- 12) Jeśli posiadasz na dachu swojego domu panel fotowoltaiczny, zaplanuj czynności tak, aby pokrywały się z okresem najwyższego nasłonecznienia, ale przede wszystkim rozważ instalację magazynu energii, który pozwoli na to, abyś w wyższym stopniu sam pokrywał swoje potrzeby energetyczne, bez zbędnego obciążania sieci oddawaniem i ponownym pobieraniem energii.

strona główna

■ Farmy społeczne na przykładzie Irlandii

■ Jak oszczędzać energię elektryczną?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Obserwując w Polsce burzliwą dyskusję na temat gospodarki energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego państwa, można odnieść wrażenie, że podstawowym rodzajem energii wykorzystywanym w gospodarstwie jest energia elektryczna. Ponad połowa potrzeb energetycznych w gospodarstwie rolnym, to ciepło.

Proces poprawy efektywności energetycznej

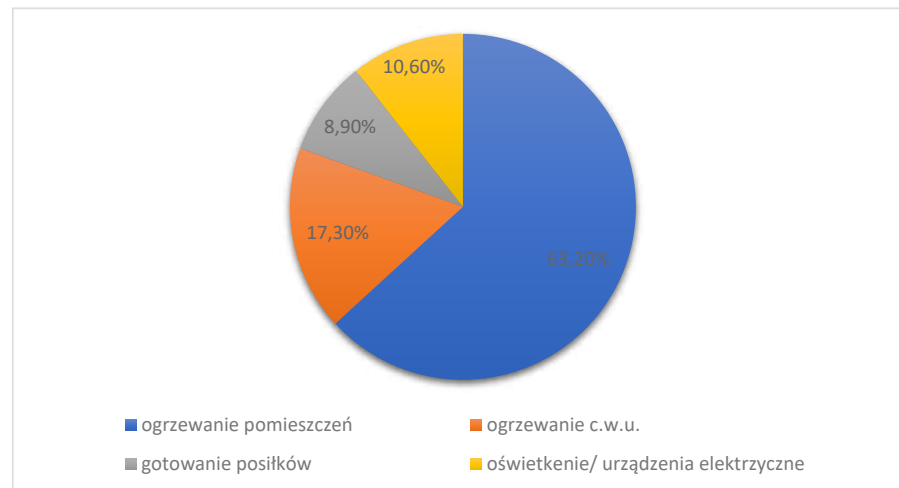
W zależności od rodzaju gospodarstwa proces optymalizacji zużycia energii oraz kosztów z tym związanych może być procesem bardzo prostym, wykonanym samodzielnie lub w przypadku dużych gospodarstw, posiadających rozbudowaną infrastrukturę energetyczną, proces ten może być skomplikowany i powinien być powierzony specjalistycznemu podmiotowi wykonującemu audyty energetyczne. Natomiast w przypadku niewielkiego gospodarstwa rolnego, patrząc przez pryzmat oszczędności kosztów energii, należy przede wszystkim skupić się na kwestii podgrzewania wody oraz ewentualnie ogrzewania elektrycznego, co stanowi największy udział w zużyciu energii elektrycznej. Dobrą praktyką jest przyjęcie taryfy dwustrefowej G12, oczywiście o ile jesteśmy w stanie przenieść podgrzewanie wody do strefy nocnej, a następnie magazynować energię ciepłą i używać ją w ciągu dnia. W dużych gospodarstwach rolnych zajmujących się przetwórstwem produktów, które posiadają urządzenia będące dużymi odbiornikami energii elektrycznej należy wykonać profesjonalny audyt energetyczny. Proces polega na identyfikacji odbiorników, opracowaniu bilansu energetycznego, wskazaniu miejsc poprawy efektywności energetycznej, obliczeniu efektu oraz rentowności wprowadzanych przedsięwzięć.

Udział ciepła w bilansie energetycznym gospodarstwa rolnego

Według różnych szacunków ok. 80% całkowitego zapotrzebowania na energię w gospodarstwach domowych stanowi zapotrzebowanie na ciepło i ciepłą wodę użytkową. W przypadku gospodarstw rolnych ze względu na charakter produkcji rolnej, można zakładać nieco większy udział zapotrzebowania na paliwa transportowe oraz energię elektryczną, niemniej jednak w skali roku, zapotrzebowanie na ciepło zachowuje swoją dominującą rolę.

Rysunek 1.

Struktura zużycia energii w gospodarstwie domowym według kierunków użytkowania w 2019 roku (%)

Źródło: „Efektywność wykorzystania energii w latach 2009-2019” GUS – Czerwiec 2021.

strona główna

- Farmy społeczne na przykładzie Irlandii
- Jak oszczędzać energię elektryczną?

Zastosowanie innowacyjnych rozwiązań dla oszczędnego wykorzystania ciepła w gospodarstwie rolnym wydaje się priorytetem. Wynika to m.in. stąd, że na wsi nie było tradycji działań na rzecz energooszczędności.

Biorąc pod uwagę, że na wsi 87,6% mieszkań stanowią domy jednorodzinne, gospodarstwa wiejskie opierają się w ogromnej części na rozproszonych źródłach energii. Ciepło w gospodarstwach rolnych jest potrzebne nie tylko dla zapewnienia komfortu życia mieszkańców, jest także wykorzystywane w produkcji rolnej i drobnym przetwórstwie spożywczym w gospodarstwie. Obok ogrzewania domów mieszkalnych, ciepło w gospodarstwie służy do suszenia, ogrzewania szklarni i budynków inwentarskich. Dlatego poprawa efektywności wykorzystania ciepła w gospodarstwie rolnym, bezpośrednio przekłada się na koszty jego utrzymania i końcowy wynik ekonomiczny.

Oszczędne wykorzystanie ciepła w gospodarstwie rolnym

Zastosowanie innowacyjnych rozwiązań dla oszczędnego wykorzystania ciepła w gospodarstwie rolnym wydaje się priorytetem. Wynika to m.in. stąd, że na wsi nie było tradycji działań na rzecz energooszczędności. Podstawowym celem było postawienie budynku mieszkalnego czy gospodarczego, do którego można było się wprowadzić, oraz wykonanie instalacji, która by działała, bez względu na ich efektywność energetyczną czy straty ciepła. Przez innowacyjne rozwiązania oszczędnego wykorzystania ciepła należy rozumieć zarówno stosowanie nowoczesnych technologii w celu wyeliminowania strat ciepła w budynkach i instalacjach, jak też wykorzystanie efektywnych energetycznie urządzeń o niskiej emisji, korzystających w maksymalnym stopniu z lokalnych zasobów energetycznych. Na pewno do tego typu rozwiązań możemy zaliczyć budownictwo w technologii niskoenergetycznej, wykorzystanie źródeł ciepła opartych o OZE oraz wszelkiego rodzaju urządzenia kontrolne w postaci np. automatyki pogodowej, zaworów termostatycznych, systemów kontrolnych zarządzających gospodarką ciepła w gospodarstwie. Prostym zabiegiem zmniejszającym zapotrzebowanie na zużycie energii cieplnej jest regulacja temperatury w pomieszczeniach. Redukcja temperatury o kilka stopni może mieć pozytywny wpływ na zdrowie, w tym także na komfortowy sen. Według zaleceń medycznych optymalna temperatura powinna wynosić ok. 20-22°C, w zależności od rodzaju pomieszczenia. Takie warunki bytowe sprzyjają także lepszej odporności. W przypadku ogrzewania ważne jest

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

strona główna

■ Farmy społeczne na przykładzie Irlandii

■ Jak oszczędzać energię elektryczną?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

także minimalizowanie strat energii przez regulację temperatury w czasie wyjazdów, czy nieobecności użytkowników w pomieszczeniach przez dłuższy czas. Do innowacyjnych rozwiązań należy wykorzystanie ciepła odpadowego do celów grzewczych.

W rolnictwie występuje wiele procesów, które mogą być źródłem ciepła odpadowego. Należą do nich:

- schładzanie produktów rolniczych: warzyw, mleka, owoców,
- powietrze opuszczające suszarnie,
- suszenie surowców rolnych,
- ciepło będące produktem ubocznym procesów produkcyjnych w przetwórstwie,
- chów drobiu i innych zwierząt

Justyna Stępniać, CDR Oddział w Radomiu

Opracowano na podstawie:

1. <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/jak-skutecznie-oszczedzac-energie-elektryczna>
2. *Efektywność wykorzystania energii w latach 2009-2019” GUS – Czerwiec 2021 r.*
3. *M. Ćwil, Z. Ginalska, D. Raczkiewicz, J. Starościk: Efektywne gospodarowanie energią elektryczną i ciepłą w gospodarstwie rolnym, 2020 r.*

www.zdr.cdr.gov.pl

Zagadnienia Doradztwa Rolniczego

www.zdr.cdr.gov.pl/Zagadnienia_Doradztwa_Rolniczego

KWARTALNIK

ISSN 1232-3578

e-ISSN 2719-8901

Czasopismo naukowe

publikujące artykuły z zakresu rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich, nowych rozwiązań i technologii w rolnictwie oraz ochronie środowiska, a przede wszystkim poświęcone metodyce i zagadnieniom przydatnym w pracy doradcy rolniczego

Jesteśmy

W bazach czasopism naukowych:

- Index Copernicus
- Polska Bibliografia Naukowa
- AGRO
- CEJH
- Biblioteka Nauki

Redakcja

przyjmuje artykuły naukowe, przeglądowe, krótkie komunikaty w języku polskim wraz ze streszczeniami i słowami kluczowymi w języku polskim i angielskim

Zapewniamy

bezpłatną publikację artykułów w czasopiśmie oraz pełen dostęp do artykułów na stronie internetowej www.cdr.gov.pl

- możliwość zamieszczania zdjęć i wykresów w kolorze
- podwójną recenzję artykułów
- opracowanie redakcyjne tekstu

Punktacja MEIN - 20 pkt.

WYDAWCA

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W POZNANIU

STOWARZYSZENIE
EKONOMISTÓW ROLNICTWA
I AGROBIZNESU

REDAKCJA KONTAKT

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W POZNANIU
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań
Sekretariat tel. +48 61 823 20 81
Redakcja tel. +48 61 648 62 41
e-mail: kwartalnik@cdr.gov.pl

Kontakt:

e-mail: kwartalnik@cdr.gov.pl

j.stawna@cdr.gov.pl

tel. +48 61 823 20 81 w. 011

strona główna

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 2/2025

Elektroniczny biuletyn informacyjny wydawany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

Rada Programowa

w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka, Aleksander Bomberski
Barbara Grygo, Iwona Kajdan-Zysnarska, Dariusz Pomykała.

Opracowany przez Zespół Redakcyjny w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka,
Mariusz Gutowski, Jacek Hanasko, Justyna Stawna, Alicja Zygmantowska.

Adres Redakcji: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu,
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań, e-mail: redakcja.horyzontcdr@cdr.gov.pl

Dystrybucja elektroniczna: CDR O/Poznań, e-mail: horyzontcdr@cdr.gov.pl

Wersja internetowa: <http://www.cdr.gov.pl>

Zdjęcia: archiwum CDR, Adobe Stock

Redakcja wyraża zgodę na kopiowanie, reprodukowanie i rozpowszechnianie w celach niekomercyjnych, w całości lub w części materiałów tekstowych. Podmiot korzystający z materiałów tekstowych opublikowanych na stronach biuletynu zobowiązany jest do zamieszczenia informacji o ich pochodzeniu. Zabronione jest kopiowanie, reprodukowanie i rozpowszechnianie materiałów graficznych tj. zdjęć, ilustracji, rycin, itp.